

SISUKORD

Peatükk 1. Ainekava üldosa	3
Õppe- ja kasvatustöö eesmärgid	3
Õpitulemused	3
Õppeaine kirjeldus	3
I teema “Ettevõtluskeskkond” (10 tundi)	5
Õpitulemused	5
Õppesisu	5
Põhimõisted	6
Lõimingu võimalused	6
Läbivad teemad	6
II teema “Võimalused töömaailmas” (10 tundi)	7
Õpitulemused	7
Õppesisu	7
Põhimõisted	7
Lõimingu võimalused	7
Läbivad teemad	8
III teema “Finantsid” (10 tundi)	8
Õpitulemused	8
Õppesisu	8
Põhimõisted	8
Lõimingu võimalused	9
Läbivad teemad	9
Peatükk 2. Ettevõtluspädevuse mudel ja selle rakendamisvõimalused	10
Ettevõtluspädevuse alapädevuste valdkonnad	11
Ettevõtluspädevuse alapädevuste kirjeldused üldhariduses	14
Ettevõtlusõppe õpiväljundid üldhariduses	20
Peatükk 3. Ettevõtluspädevuse lõiming õppeainetes 1. kuni 3. kooliastmes	27
Eesti keel, I kooliaste	27
Kirjandus, II kooliaste	29
Kirjandus, III kooliaste	32
Matemaatika, I kooliaste	34
Loodusõpetus, I kooliaste	36
Füüsika, III kooliaste	38

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Geograafia, III kooliaste	41
Inimeseõpetus, III kooliaste	44
Ühiskonnaõpetus, II kooliaste	49
Muusika, I kooliaste	51
Muusika, II kooliaste	53
Muusika, III kooliaste	56
Käsitöö, II kooliaste	59
Tehnoloogiaõpetus, II kooliaste	62
Tehnoloogiaõpetus, III kooliaste	64

Peatükk 1. Ainekava üldosa

Õppe- ja kasvatustöö eesmärgid

Ettevõtlusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab enda võimalusi töömaailmas, omandab teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad tal olla ettevõtlik ühiskonna liige;
- 2) mõistab enda majanduslikke vajadusi ja võimalusi ning langetab otsuseid, lähtudes enda valikutest ja ressursidest, teeb eesmärgipäraseid valikuid finantsteenuste kasutamisel.

Õpitulemused

ehk õpilane:

- 1) püstitab eesmärgid, vastutab oma ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- 2) saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonnas;
- 3) on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtjate suhtes;
- 4) kirjeldab enda võimeid, oskusi ja võimalusi tegutsemiseks ettevõtliku kodanikuna;
- 5) mõistab hariduse, oskuste ja kogemuste tähtsust konkureerimiseks tööturul;
- 6) teeb eesmärgipäraseid valikuid raha kasutamisel;
- 7) tegutseb säästliku ja keskkonnateadliku tarbijana.

Õppeaine kirjeldus

Õppeainet käsitletakse igapäevaeluga seostatult. $\frac{2}{3}$ valikõppeaine mahust käsitleb praktilisi tegevusi ja loovust ning kriitilise mõtlemise oskusi arendavate ülesannete lahendamist. Praktilised tööd on konkreetse üksikteema või materjali kohta. Iseseisvateks tegevusteks on kodused ülesanded, klassitööd ja arvutitööd.

Õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid nagu arutelud, juhtumianalüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud, kohalike ettevõtete külastused, kohtumised ettevõtjatega, ettevõtlike lapsevanematega ja vabatahtlik tegevus kodukohas. Ettevõtlusõpetus annab ülevaate ettevõtte toimimisest ja ettevõtluse tähtsusest ühiskonnas.

Ettevõtlusõpetus aitab paremini mõista inimtegevuse ja keskkonna vastastikuseid seoseid, ressursside nappust. Ettevõtlusõpetus kujundab õpilastes ettevõtluspädevust,

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine “Ettevõtlusõpetus” ainekava enesejuhtimise, sotsiaalsete olukordade lahendamise, loova mõtlemise ja ettevõtluskeskkonnas tegutsemise kaudu. Samuti arusaamist, et vastutus ühiskonna jätkusuutliku arengu tagamiseks on nii üksikisikul kui ka ettevõtetel, kelle otsused peavad lähtuma loodus- ja elukeskkonna säästmise vajadusest.

Õpilased saavad teavet erinevatele elukutsetele esitatavate nõuete kohta, tutvuvad töötaja ja ettevõtja (tööandja) rollidega, õpivad hindama oma oskusi, soove, arenguvajadusi ning -võimalusi töömaailmas toimetulekuks, koostama elulookirjeldust, tähtsustama nii töötaja kui ka ettevõtja panust ühiskonda.

Ettevõtlusõpetus on tihedalt lõimitud teiste õppeainetega, tuginedes matemaatika-, geograafia- ja ajalooeadmistele, ning toetades ühiskonna- ja inimeseõpetuse õppimist, karjääriõpet ja elukutsevalikut. Ettevõtlusõpetuse kavandamisel on õppesisu käsitlemist otstarbekas planeerida ja kooskõlastada II ja III kooliastme ühiskonnaõpetuse, geograafia, inimeseõpetuse, käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpetajatega. Arutlusteemade rakendamisel on otstarbekas kavandada koostöö keele ja kirjanduse õpetajaga.

Õpilase teabe ja tehnoloogia kasutamise oskuse arendamiseks kasutatakse õppes nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, (ettevõtete, omavalitsus- ja riigiasutuste kodulehed, õigusaktid internetis, ettevõtjaportaali, interaktiivsed ettevõtlusmängud, väärtusmängud jne).

Ettevõtlusõpetuse õppeaine on jagatud kolmeks suuremaks teemaks*:

I teema “Ettevõtluskeskkond” (10 tundi);

II teema “Võimalused töömaailmas” (10 tundi);

III teema “Finantsid” (10 tundi).

Õppeaine mahust on 5 tundi kordamiseks, tagasisidestamiseks ja praktilisteks töödeks.

Õpetaja lähtub tegevuste kavandamisel ettevõtlusõpetuse valikainekavast (ja seda selgitavast õppeprotsessi kirjeldusest), enda pädevustest (nt on õpetajal hea projektijuhtimise või ettevõtlusalane kogemus) ning arvestades kooli ja piirkonna võimalusi ning õpilaste ettepanekuid. Valikaine tugineb ettevõtlusõppe programmi raames välja töötatud ettevõtluspädevuse mudelile.

Ettevõtlusõpetuse valikaine võib anda sisendi loovtöö läbiviimiseks põhikooli lõpetamise tingimusena.

Ettevõtlusõpetust rakendatakse koolis

Maht: 35 tundi.

Klass: 8. klass.

*** Õppeaine mahust on 5 tundi kordamiseks, tagasisidestamiseks ja praktilisteks töödeks.**

I teema “Ettevõtluskeskkond” (10 tundi)

Õpitulemused

ehk õpilane:

- 1) püstitab eesmärged, vastutab oma ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- 2) saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus, kodukohas ja ühiskonnas;
- 3) kirjeldab juhendi alusel ettevõtte toimimist;
- 4) tunneb ettevõtluse põhimõisteid, saab aru turgude toimimisest;
- 5) kavandab grupitööna lihtsa turundusstrateegia, hindab vajalikke ressursse ja tarbija vajadusi;
- 6) koostab grupitööna lihtsa ärimudeli;
- 7) on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtja suhtes, iseloomustab ettevõtlikku töötajat;
- 8) saab aru majanduse jätkusuutlikkuse põhimõttest ja tegutseb ise jätkusuutlikult.

Õppesisu

Ettevõtlikkus ja ettevõtlus, ettevõtte toimimine, ettevõtluskeskkond, ressursside nappus ja jätkusuutlik kasutus, eraomand, konkurents, ettevõtluse võimalused ja riskid, äriidee ja ärimudel, kasumi motiveeriv roll. Turundus, tarbija vajadused ja tootmise eesmärgid, omahind ja turuhinna kujunemine. Ettevõtja ootused ettevõtte töötajale ja meeskonnatöö tähtsus (ülesanded, vastutus, tööjaotus, aja planeerimine).

Ettevõtluse roll ja olulisus ühiskonna toimimisel. Kohalik ettevõtlus. Ärieetika.

Põhimõisted

Ettevõtlikkus, ettevõtlus, eraomand, konkurents, ettevõtluskeskkond, äriidee, ärimudel, kasum, kahjum, turundus, omahind, turuhind, tööjaotus, ärietika, jätkusuutlik majandus.

Lõimingu võimalused

Matemaatika: tabeli, diagrammi lugemine, tulu ja kulu, omahinna ja turuhinna arvutamine; füüsika: füüsikateadmiste rakendamine äriidee väljatöötamisel;

eesti keel: funktsionaalne lugemine; ajalehe info analüüs, arutlusoskuse kujundamine;

võõrkeel: sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel;

inimeseõpetus: enda võimete, oskuste ja ettevõtlikkuse hindamine, ametile või ettevõtjale vajalike isikuomaduste analüüs;

muusika: muusikatööstus, loovisikute ettevõtlus ja muusika tarbimise reeglid internetis;

ühiskonnaõpetus: majandusringlus ja turgude toimimine, ettevõtluse põhimõisted;

geograafia: tehnoloogiate ja seiresüsteemide rakendamine ettevõtluses ja erinevates ametites, ressursside ammendumise probleem ja säästev kasutamine, loodusolude mõju inimtegevusele;

tehnoloogiaõpetus: materjalijääkide sorteerimine ja taaskasutus, enda valmistatud toote turundus ja müük koolilaadal.

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – ettevõtliku töötaja ja ettevõtja omadused.

Tehnoloogia ja innovatsioon – uudsete ideede leidmine ja IKT vahendite kasutamine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng – ressursside nappus ja säästev kasutus.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – aktiivne osalemine rühmatöös.

Teabekeskkond ja kultuuriline identiteet – info leidmine kohaliku ettevõtte ja erinevate ametite kohta. Väärtused ja kõlblus – äriidee vajalikkus tarbijale, ettevõtja ärietika, keskkonna väärtustamine; kodukoha eripära märkamine.

II teema "Võimalused töömaailmas" (10 tundi)

Õpitulemused

ehk õpilane:

- 1) kirjeldab iseenda tugevaid ja nõrku külgi vastavalt soovitud ametile ja tööturu võimalustele ning lähtudes ettevõtluskeskkonnast;
- 2) mõistab hariduse, oskuste ja kogemuste seost võimalustega tööturul;
- 3) koostab juhendamisel karjääri plaani lähtudes iseenda soovidest, eeldustest ja oskustest;
- 4) oskab vormistada elulookirjeldust ja töökohataotlust; näeb ettevõtlust ühe isikliku karjääri võimalusena.

Õppesisu

Võimalused töömaailmas; elukutsed ja ametid kodukoha ettevõtetes, enda vajadused, soovid ja võimalused elukutsevalikul ja tööturul. Hariduse, oskuste ja kogemuste nõuded tööturul. Isiklik karjääriplaan ehk edu tee (kuhu tahan jõuda 35. eluaastaks, mida tahan saavutada, kuidas selleks pingutada). Töökoha taotlemiseks motivatsioonikirja ja elulookirjelduse koostamine (enda andmetega või legendi põhjal, konkreetse töökuulutuse alusel); elukutsed ja ametid täna ja tulevikus, elukestev areng (mida tahaksin elus ära teha, proovida, kogeda, õppida, millised takistused võivad ette tulla ja kuidas neid ületada).

Põhimõisted

Elukutse ja amet, töötaja ja tööandja, karjäär, elukestev areng, motivatsioonikiri ja CV.

Lõimingu võimalused

Eesti keel ja kirjandus: õigusakti ja töökuulutuse funktsionaalne lugemine; arutlusoskuse kujundamine; töökohataotluse ja lühieluloo (CV) vormistamine;

inimeseõpetus: oma võimete ja meeskonnatöö oskuste analüüs, enesehinnangu kujundamine, isikliku karjääriplaani koostamine;

informaatika: karjääriplaani vormistamine arvutis, andmete otsimine internetiallikatest;

füüsika: tehnoloogiateadmiste olulisus erinevates ametites;

tehnoloogiaõpetus: uute tehnoloogiatega tutvumine, teadmiste ja oskuste kasutamine tööprotsessis, õppetegevuste seostamine elukutsega.

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – enda võimete, oskuste analüüs, elukestva õppimise ja koostöö vajadus tuleviku ametites, enda karjääri planeerimine.

Tehnoloogia ja innovatsioon – uute elukutsete ja ametitega tutvumine, IKT vahendite kasutamine. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – aktiivne osalemine rühmatöös, õpilaste töötamisvõimaluste väljaselgitamine. Teabekeskond ja kultuuriline identiteet – info leidmine ametite kohta. Väärtused ja kõlblus – kaaslastega arvestamine rühmatöös, töö ja ametite väärtuse mõistmine ühiskonnas.

III teema "Finantsid" (10 tundi)

Õpitulemused

ehk õpilane:

- 1) mõistab majandusringlust ja maksusüsteemi;
- 2) teeb eesmärgipäraseid valikuid raha kasutamisel;
- 3) oskab nimetada erinevaid finantsteenuseid;
- 4) mõistab ja järgib ühiskonnas kokkulepitud seadusi ja väärtusi rahaga seotud otsuste tegemisel;
- 5) tegutseb teadliku tarbijana;
- 6) märkab looduskeskkonnas ja ühiskonnas tarbimisest tekkinud probleeme ja otsib võimalusi nende ennetamiseks või ja lahendamiseks.

Õppesisu

Tulud ja kulud. Töötasu tuluallikana. Bruto- ja netopalk, palgafond ja maksud. Soovid, vajadused, kulude ja tulude planeerimine, eelarve. Isiklike ressursside piiratus, tulu suurendamise võimalused ja valik. Teadlik ja keskkonda säästev tarbimine, eesmärgipärane finantsteenuste kasutamine.

Põhimõisted

Bruto- ja netopalk, maksud, eelarve, finantsteenused, hoius, laen, intress, säästmine, investeerimine.

Lõimingu võimalused

Eesti keel ja kirjandus: finantsalaste terminite selgitamine ja kasutamine klassiaruteludes, kirjandustegelaste finantsalase ja tarbijakäitumise analüüs ning hinnang; matemaatika: hinnakalkulatsioon, palkade arvutamine, intressimäära ja maksude protsentarvutus; **ühiskonnaõpetus:** valitsuste ja maksude roll ühiskonnas, tulude ümberjaotamine;

inimeseõpetus: pangateenuste kasutamine, isiklik ja pere eelarve, ressursside säästval kasutusel põhineva ärimudeli koostamine; **füüsika:** elektrienergia maksumus ja turuhind, erinevad hinnapaketid eraisikutele ja suurfirmadele, säästev energiakasutus ja jätkusuutlik tootmine; **geograafia:** ressursside säästva kasutamise ja loodusvarade tähtsus majandusringluses, nende ammendumise probleem, majanduse spetsialiseerumise kasulikkus tarbijale ja ettevõtleasele, kodumaise kauba eelised, teenuste liigid (transpordi, turismi, meedia jne) nende rahvusvahelisus ja tähtsus tarbijale, omahinna ja müügihinna kujunemine arvestades ressursside kättesaadavust, loodusolusid, konkurentsi ja turu suurust; **muusikaõpetus:** õigused ja kohustused muusika tarbijana, CD-plaadi ja kontserdi omahinna ja piletihinna kujunemine, autori õigused ja tulu loomingu eest; **tehnoloogiaõpetus:** materjalide säästlik kasutus, tootmiskulude mõju toote lõpphinnale.

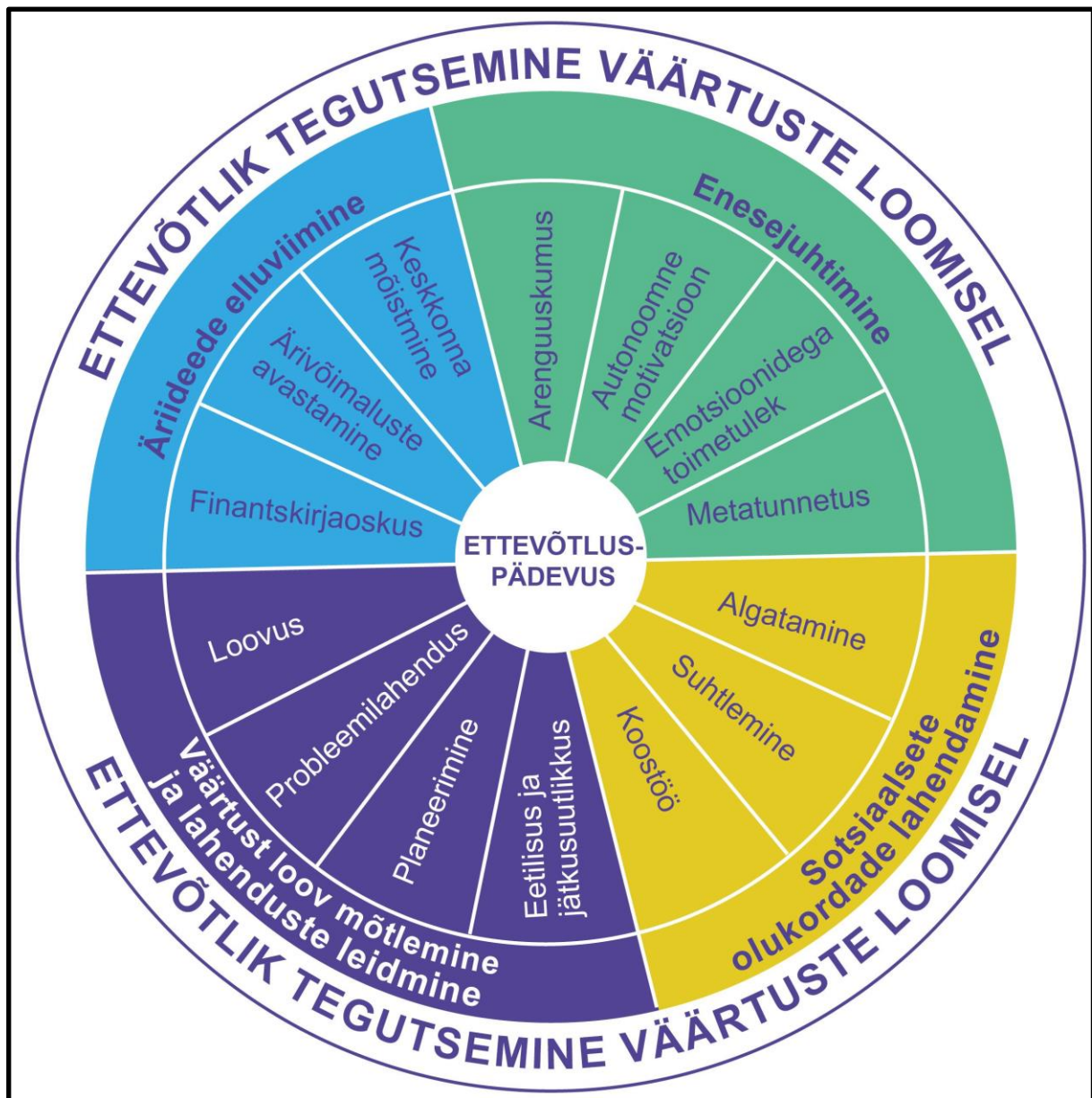
Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – tarbijateadlikkuse ja finantskirjaoskuse kujunemine, erinevate tootmise, teeninduse ja tarbimisega seotud ametitega tutvumine. Tehnoloogia ja innovatsioon – digitaalsete finantsteenuste kasutamise oskus. Keskkond ja jätkusuutlik areng – ressursside nappus ja säästev kasutus, jätkusuutlik tootmine ning jäätmete vähendamine ja taaskasutus. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – uurimuslik hinnavõrdlus poodides, isikliku eelarve järgimine, aktiivne osalemine rühmatöös. Teabekeskond ja kultuuriline identiteet – info leidmine toodete ja teenuste kohta e-kaubandusest, pangateenuste võrdlemine, teadlikkus kodumaiste kaupade eelistest. Väärtused ja kõlblus – säästlik tarbimine, kaupleja ärietika, keskkonna- ja ohutusnõuete järgimine tarbimisel.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine “Ettevõtlusõpetus” ainekava Antud peatüki (“Ainekava üldosa”) loomiseks kasutati dokumenti “Põhikooli valikõppeaine „Ettevõtlusõpetus” Üldhariduse töörühm”, mis on leitav järgmiselt aadressilt menüüvaliku “Ettevõtlusõpetus” alt: <https://oppekava.innove.ee/pohiharidus/valikained/>.

Peatükk 2. Ettevõtluspädevuse mudel ja selle rakendamise võimalused

Ettevõtluspädevuse mudel, jaotatuna 4 erinevasse valdkonda, on esitatud allpool joonisena.

Joonis 1. Ettevõtluspädevuse mudel (allikas: <https://xn--ettevtluspe-jfbe.ee/ettevotluspadevuse-mudel/>.)

Ettevõtluspädevuse alapädevuste valdkonnad

**I valdkond: ENESEJUHTIMINE: USKUMUSED NING MOTIVATSIOONI
JA PINGUTUSE SUUNAMINE**

Metatunnetus	Kas ja kuidas mõtlen oma mõtlemisest ja kas olen valmis oma tegevusi juhtima? Võime olla teadlik endast, oma mõtlemisest ja tegevusest ning vajadusel neid muuta.
Arenguuskumused ja meisterlikkuse püüe	Mida arvan võimete ja loovuse arendatavuse kohta? Mis on mu tegevuse eesmärk ja kui hästi täidan oma püstitatud eesmärgi? Uskumus, et võimekust ja loovust saab arendada, ning soov saada paremaks teadmiste-oskuste täiendamise ja rakendamise kaudu.
Autonoomne motivatsioon	Kas ning mil määral on mu tegevus minu jaoks väärtuslik? Motivatsioon, mille korral on tegevus tegutseja enda jaoks oluline ning mõtestatud.
Emotsioonidega toimetulek	Kuidas tulen toime raskustega, sh tunnetega erinevates situatsioonides? Oskus oma emotsioone ära tunda, juhtida ning kasutada vastavalt olukorrale. Lisaks oskus mõista teiste tundeid ja perspektiive ning väljendada empaatiat.

II valdkond: LOOV MÕTLEMINE JA LAHENDUSTE LEIDMINE

Loovus	Kuivõrd suudan leida uusi seoseid ja lahendusi? Oskus leida seoseid ja sarnasusi olemasolevates süsteemides ja teadmistes viisil, mis toetab uudse ja väärtusliku terviku loomist.
Probleemide lahendamise oskus	Mil viisil lahendan probleeme? Oskus märgata ja määratleda probleemi, valida lahendusstrateegia, viia see strateegia ellu ning hinnata lahenduse edukust.
Planeerimisoskus	Kuidas järjestan eesmärgini liikudes tegevusi, alustades eesmärgist endast? Oskus tegevusi läbi mõelda, organiseerida ja suunata soovitud eesmärgi saavutamiseks.
Eetilisus ja jätkusuutlikkus	Millistele teadmistele ja väärtustele toetun otsuseid tehes? Suutlikkus mõista ja oma tegemistes järgida sotsiaalse ja loodusliku keskkonna jätkusuutlikkuse põhimõtteid, arvestades otsuste tegemisel eetiliste kaalutlustega.

III valdkond: SOTSIAALSETE OLUKORDADE LAHENDAMINE

Algatusvõime	Mil määral soovin ja suudan alata uusi asju? Võime ja soov alustada aktiivselt eesmärgile orienteeritud tegevusi.
Suhtlusoskused	Kuidas tulen toime erinevates sotsiaalsetes olukordades? Oskus tulla toime erisugustes sotsiaalsetes olukordades soovitud eesmärkide saavutamiseks.
Koostööoskused	Milline on mu valmisolek ja oskus panustada koostöösse? Oskus teha koostööd erinevates sotsiaalsetes kontekstides ühiste eesmärkide saavutamiseks, sh oskus ja soov toetada meeskonda edu saavutamisel.

IV valdkond: ÄRIIDEEDE ELLUVIIMINE

<p>Keskkonna mõistmine</p>	<p>Mil määral mõistan keskkonna eri aspekte ja mõjusid? Võime orienteeruda keskkonna eri tahkudes (nt poliitiline, sotsiaalne, majanduslik, tehnoloogiline ja ökoloogiline) ja tasanditel (nt kohalik, riigi ja globaalne) ning analüüsida keskkonna mõju ettevõtlusele jt väärtust loovatele tegevustele.</p>
<p>Ärivõimaluste avastamise ja kasutamise oskus</p>	<p>Kuivõrd oskan leida ja rakendada ärivõimalusi? Oskus leida, luua ning kasutada ära ärivõimalusi, rakendades teadmisi-oskusi turgude toimimisest ja ettevõtluskeskkonnast, äriideede arendamisest, klientide mõistmisest jm.</p>
<p>Finantskirjaoskus</p>	<p>Kuivõrd oskan rakendada rahateadmisi eesmärkide saavutamiseks? Finantsalased oskused ja teadmised, sh tulude-kulude mõistmine, eelarvestamine, võimekus kaasata kapitali, majandusprobleemide analüüsimine jm.</p>

Antud peatüki (“Ettevõtluspädevuse alapädevuste valdkonnad”) loomiseks kasutati dokumenti “Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine Eestis”, täpsemalt “Lisa 1. Ettevõtluspädevuse valdkonnad”, mis on leitav: https://xn--ettevtluspe-jfbe.ee/wp-content/uploads/2018/12/Raamdokument_web_3.pdf.

Ettevõtluspädevuse alapädevuste kirjeldused üldhariduses

Alapädevus	1. kuni 3. klass
Metatunnetus	Täiskasvanu suunamisel kujunev oskus mõelda oma lahenduskäikude ja tegevusplaanide üle, neid vajadusel parandada; kujunev oskus mõelda õnnestumiste ja ebaõnnestumiste põhjuste üle. Hakkab kujunema oskus märgata enda arengut.
Arenguuskumused ja meisterlikkuse püüe	Soov lahendada ka ülesandeid, milles õnnestumine ei ole kindel; püsivus eri lahendusviiside otsimisel. Välise suunamise toel tähelepanu pööramine oma oskuste, teadmiste ja pädevuste sisulisele arengule.
Autonoomne motivatsioon	Kujunev suutlikkus oma motivatsiooni suunata: mõtestada kas teiste suunamisel või iseseisvalt oma tegevusi isiklikult väärtuslike või olulistena; püsida ka raskete või igavate tööloikude juures, toetudes tegevuse (kaugema) eesmärgi mõistmisele.
Emotsioonidega toimetulek	Täiskasvanu suunamisel kujunev oskus enda ja kaaslaste tundeid märgata, ära tunda ja nimetada; oma emotsioone sobival reguleerida.
Loovus	(Kujunev) oskus märgata igapäevaste nähtuste vahel seoseid ja sarnasusi, pakkuda ideid lihtsate igapäevaelu probleemide lahendamiseks.
Probleemide lahendamise oskus	Asjakohasel suunamisel kujunev oskus tunda ära probleeme, neid kirjeldada ja otsida lahendusviise.
Planeerimisoskus	Oskus täiskasvanu juhendamisel teha lihtsaid planeerimisülesandeid – kavandada ja järjestada väikese projekti või kooliülesande tegevusi, õpi- või projektitöö keskkonda, planeerida päevakava.
Eetilisus ja jätkusuutlikkus	Võime märgata olukordi, kus avalduvad väärtused; arusaam, miks on vaja järgida kokkulepitud reegleid. Oskus juhendamisel järgida jätkusuutlikkuse põhimõtteid, aktsepteerida erinevusi, arvestada teistega ja kohelda inimesi võrdselt; suutlikkus märgata, kui teiste olendite heaolu või keskkonna jätkusuutlikkust eiratakse. Täiskasvanu toetamisel õppida sõlmima kokkuleppeid ja neist kinni pidama, mõistes nende rikkumise tähendust.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Alapädevus	1. kuni 3. klass
Algatusvõime	Ideede genereerimisel ning planeerimisel ja konteksti loomisel suutlikkus täiskasvanud suunamisel olla ideedest haaratud ja huvitatud, märgata tegevusteks võimalusi, algatada tegevusi klassi tasandil ning tulla välja ettepanekutega tegevuste korraldamiseks lähikeskkonnas.
Suhtlusoskused	Täiskasvanu toel kujunev oskus sotsiaalset infot märgata, seda tõlgendada ja sobivalt reageerida, sh tõlgendada emotsioone; järgida suhtlemisreegleid.
Koostööoskused	Sobivalt kujundatud keskkonnas kujunev oskus teistega arvestada, valida partnereid ühistegevuseks ja leida põhjendusi koostegevuseks.
Keskkonna mõistmine	Huvitumine ja arutlemine kogukonna väljakutsete ja võimaluste üle; ettevõtte üle kogukonnas. Osalemine mitmesugustes tegevustes, nt klassi, kooli või kogukonnaprojektides, oskus põhjendada oma valikuid. Oskus tuua näiteid kogukonna ettevõtjatest, ametitest, ühendustest; kirjeldada, miks need algatused on vajalikud.
Ärivõimaluste avastamise ja kasutamise oskus	Oskus eristada tööd ja mängu, vaba aega ja tööaega; oskus kasutada matemaatikateadmisi reaalses kontekstis (nt oste sooritades, raha laenates).
Finantskirjaoskus	Arusaam raha mõistest ja raha väärtusest, oskus pidada arvestust taskuraha üle ja planeerida oste.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Alapädevus	4. kuni 6. klass
Metatunnetus	Kujunev oskus mõelda oma lahenduskäikude ja tegevusplaanide üle, neid vajadusel parandada; arutleda õnnestumiste ja ebaõnnestumiste põhjuste üle; jälgida enda arengut.
Arenguuskumused ja meisterlikkuse püüe	Soov lahendada ka keerukamaid ülesandeid; julgus eksida ja vigadest õppida; püsivus eri lahendusviiside otsimisel. Välise suunamise toel tähelepanu pööramine oma oskuste, teadmiste ja pädevuste sisulisele arengule.
Autonoomne motivatsioon	Kujunev suutlikkus oma motivatsiooni suunata: mõtestada aina iseseisvamalt oma tegevusi isiklikult väärtuslike või olulistena; püsida ka raskete või igavate tööloikude juures, toetudes tegevuse (kaugema) eesmärgi mõistmisele.
Emotsioonidega toimetulek	Täiskasvanu suunamisel kujunev oskus enda ja kaaslaste tundeid märgata ja nimetada; oma emotsioone sobivalt reguleerida; mõista teiste vaatenurka; tõlgendada ebaõnnestumist kui arengumomenti.
Loovus	Oskus leida nähtuste ja teadmiste vahel seoseid ja sarnasusi; genereerida ideid ja lahendusi igapäevaelu probleemidele piiratud ressursside tingimustes.
Probleemide lahendamise oskus	Asjakohasel suunamisel kujunev oskus ära tunda probleeme, neid määratleda ja otsida lahendusviise; kujunev oskus hinnata lõpptulemust ja selgitada lahenduskäiku ja lahenduse kohasust.
Planeerimisoskus	Oskus juhendamisel kavandada ja järjestada keerukamaid tegevuse etappe, põhjendada tegevuste järjestust, planeerida eesmärgipäraselt aega nende teostamiseks.
Eetilisus ja jätkusuutlikkus	Kujunev arusaam kokkulepitud reeglite ja väärtuste taustast, nende põhjustest ning keskkonna jätkusuutlikkust tagavatest teguritest. Lubaduste andmisel nende täitmise kohustuse mõistmine; oskus hinnata oma tegevuse mõju ja tagajärgi. Oskus tegutseda teisi arvestavalt ja keskkonda väärtustavalt, pidades oluliseks õiglust, ausust, hoolivust. Positiivne hoiak vastutustundliku ettevõtluse suhtes.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Alapädevus	4. kuni 6. klass
Algatusvõime	Täiskasvanu abiga suutlikkus märgata tegutsemisvõimalusi ning algatada klassi/kooliastme tasandil tegevusi, mis võivad olla suunatud kogukonna tasandile; tulla välja ettepanekutega tegevuste korraldamiseks lähikeskkonnas; täiskasvanu juhendamisel õppida, kuidas tõmmata tegevustesse kaasa kaaslasi.
Suhtlusoskused	Täiskasvanu toel kujunev oskus märgata ja tõlgendada sotsiaalselt infot ning sellele sobivalt reageerida; harjutada erinevaid reageerimisviise konfliktsetes olukordades. Teada mitmesuguseid suhtlemise reegleid olenevalt kontekstist (veeb, telefon, silmast silma suhtlemine). Oskus tõlgendada teiste emotsioone, jälgida teiste tegevusi ja suhtlemisreegleid; teha suhtlemisel teiste käitumisele kohaseid omistusi, mõista eakohast nalja ja osata eakohast nalja teha; käituda prosotsiaalselt.
Koostööoskused	Kujunev oskus kasutada isiklikku võrgustikku; oskus teha koostööd ja mõista koos tegutsemise kasulikkust.
Keskkonna mõistmine	Arusaamine majandusest üldiselt; arutlemine oma kogukonna ja maailma võimaluste ja väljakutsete üle. Ressursside piiratuse ja keskkonnahoiu vajalikkuse mõistmine. Võime juhendada meeskonnatööd, võtta ja jagada vastutust, olla aktiivne ja ettevõtlik, nt osaleda erinevates ettevõtmistes.
Äriviimaluste avastamise ja kasutamise oskus	Ressursside ja turgude mõistete olemuse mõistmine; enda õiguste ja kohustuste teadmine tarbijana; arusaam, mis on ostmine, tootmine, teenuste osutamine ja müük.
Finantskirjaoskus	Raha väärtuse mõistmine, oskus teha eesmärgipäraseid valikuid raha kasutamisel (nt raha kogumine) ja koostada lihtsaid projektieelarveid.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Alapädevus	7. kuni 9. klass
Metatunnetus	Oskus mõelda iseenda mõtlemisele, nt oma lahendus- käikude ja tegevusplaanide üle, neid vajadusel parandada; arutleda õnnestumiste ja ebaõnnestumiste põhjuste üle; oskus jälgida ja kirjeldada oma arengut.
Arenguuskumused ja meisterlikkuse püüe	Soov lahendada ka keerukamaid ülesandeid ja panna end proovile valdkondades, kus ei olda parim; julgus eksida; vigade tõlgendamine õppimiskohana; püsivus erinevate lahendusviiside otsimisel. Enamiku tegevuste puhul huvitumine oma oskuste, teadmiste ja pädevuste sisulisest arengust.
Autonoomne motivatsioon	Suutlikkus oma motivatsiooni suunata: mõtestada oma tegevust enamikus valdkondades isiklikult väärtusliku või olulisena; püsida ka raskete või igavate tööloikude juures, toetudes tegevuse kaugema eesmärgi mõistmisele.
Emotsioonidega toimetulek	Kujunev oskus oma emotsioone reguleerida ja teada erinevaid reguleerimisviise; mõista teiste vaatenurka ja emotsioone ja väljendada kohasel viisi empaatiat; tõlgendada ebaõnnestumist kui arengumomenti.
Loovus	Oskus leida nähtuste, teadmiste ja ideede vahel seoseid ja sarnasusi; genereerida ideid ja lahendusi abstrakt- setele probleemidele; kombineerida eri valdkondade teadmisi ja põhjendada tekkiva terviku kasulikkust.
Probleemide lahendamise oskus	Kujunev oskus iseseisvalt ära tunda halvasti defineeritud (ill-defined) probleeme, neid määratleda, arutleda põhjuste üle ja leida erinevaid lahendusviise; kujunev oskus hinnata lõpptulemust ja selgitada lahenduskäiku ning erinevate lahenduste kohasust.
Planeerimisoskus	Oskus püstitada eesmärgi, planeerida eesmärgi elluviimiseks tegevusi ja vahendeid, järjestada töö etappe, põhjendada tegevuste järjestust ja vajadusel plaani korrigeerida, kasutada sihipäraselt aega; seada kaugemaid eesmärgi.
Eetilisus ja jätkusuutlikkus	Eetikapõhimõtete rakendamise vajalikkuse mõistmine üksikisiku, kogukonna ja ühiskonna jaoks ning nende järgimine; teadlikkus keskkonna jätkusuutlikkust tagava- test teguritest. Oskus olla seaduskuulekas ning arutleda ühiskonnas kokkulepitud reeglite üle. Oskus käituda keskkonda väärtustavalt ja jätkusuutlikult, näidata üles aktiivsust elukeskkonnas ja ühiskonnas ette tulevate probleemide lahendamisel. Kujunenud on positiivne hoiak vastutustundliku ettevõtluse suhtes.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine “Ettevõtlusõpetus” ainekava

Alapädevus	7. kuni 9. klass
Algatusvõime	Suunamisel oskus märgata muutuste vajadust kooli ning kogukonna tasandil. Suutlikkus algatada klassi/kooliastme tasandil tegevusi, mis võivad olla suunatud kogu- konna tasandile; tulla välja ettepanekutega tegevuste korraldamiseks lähikeskkonnas; juhendamisel tõmmata tegevustesse kaasa teisi.
Suhtlusoskused	Oskus märgata ja tõlgendada sotsiaalset infot ning sellele sobivalt reageerida; tõlgendada teiste emotsioone; valida konteksti sobiv suhtlemisregister ning suhelda kohasel moel erinevates keskkondades (veeb, telefon, silmast silma suhtlemine); teha suhtlemisel teiste käitumisele kohaseid omistusi ning mõista, et ühel ja samal käitumisel võib olla erinevaid põhjuseid; mõista nalja ja osata nalja teha; käituda prosotsiaalselt.
Koostööoskused	Oskus tegutseda iseseisvalt või koos teistega ühise eesmärgi nimel; oskus teistega arvestada, väärtustada enda ja teiste panust ühistöös; mõista enda vastutust, analüüsida ja korrigeerida enda tegevusi meeskonnas. Oskus valida teadlikult partnereid ühistevõtmise eesmärgist lähtuvalt.
Keskkonna mõistmine	Ettevõtluse põhimõistete teadmine ja kasutamine, kuidas äri võimalused kajastuvad lihtsas sotsiaalses, kultuurilises, looduslikus, tehnoloogilises ja majanduslikus kontekstis; ühiskonna reeglite ja normide väärtustamine ning nende vajalikkuse mõistmine, nende järgimine igapäevaelus.
Äri võimaluste avastamise ja kasutamise oskus	Teadmine lihtsustatud kujul turgude toimimisest; arusaamine, et ettevõtlus loob võimalused inimeste vajaduste rahuldamiseks; oskus hinnata ja kasutada ettevõtluse toimimiseks vajalikke ressursse.
Finantskirjaoskus	Teadmine raha kasutamise viisidest; arusaamine säästmise, investeerimise ja laenamise põhimõtetest; palga ja tootlikkuse seosest; oskus arvutada bruto- ja netopalka, tööandja kulusid töötajale ning kasutada igapäevaseid pangateenuseid ja teha eelarveid.

Antud peatüki (“Ettevõtluspädevuse alapädevuste kirjeldused üldhariduses”) loomiseks kasutati dokumenti “Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine Eestis”, täpsemalt “Lisa 2. Ettevõtluspädevuse alapädevuste kirjeldused üldhariduses”, mis on leitav: https://xn--ettevtluspe-jfbe.ee/wp-content/uploads/2018/12/Raamdokument_web_3.pdf.

Ettevõtlusõppe õpiväljundid üldhariduses

Alapädevus	1. kuni 3. klass
Metatunnetus	Märkab täiskasvanu toel, et probleemidel võib olla mitu lahendust; kirjeldab täiskasvanu toel oma arengut.
Arenguuskumused ja meisterlikkuse püüe	Valib täiskasvanu toel ka enda jaoks keerukamaid ülesandeid; tahab saada oma oskustes ja teadmistes paremaks.
Autonoomne motivatsioon	On ülesannete lahendamisel püsiv.
Emotsioonidega toimetulek	Teadvustab oma emotsioone; täiskasvanu suunamisel harjutab sobivaid viise nendega toimetulekuks ja oskab küsida abi.
Loovus	Märkab suunamisel nähtuste vahelisi seoseid ja erinevaid seostamise aluseid. Otsib erinevaid viise probleemi lahendamiseks.
Probleemide lahendamise oskus	Suunamisel tunneb ära probleeme, kirjeldab neid ja otsib lahendusviise.
Planeerimisoskus	Juhendamisel kavandab ja järjestab tegevusi lihtsama eesmärgi saavutamiseks, planeerib selleks aega ja vahendeid.
Eetilisus ja jätkusuutlikkus	Suunamisel pöörab tähelepanu looduskeskkonnas ja ühiskonnas kerkivatele probleemidele ja on huvitatud nende üle arutlemisest. Tegutsedes pöörab tähelepanu teiste olendite heaolule.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Alapädevus	1. kuni 3. klass
Algatusvõime	Teeb suunamisel ettepanekuid ja näitab üles aktiivsust. Kaasab tegevustesse teisi.
Suhtlusoskused	Suunamisel märkab ja tõlgendab sotsiaalset infot ja arutleb erinevate reageerimisviiside üle sotsiaalsetes olukordades.
Koostööoskused	Tegutseb koos teistega ja arvestab teistega. Täidab suunamisel grupis eri rolle. Mõistab ühistegevuse vajadust; väljendab kaaslaste valikul isiklikku eelistust; oskab välja tuua põhjused kaaslaste valikul; arvestab kaaslaste vajaduste ja võimalustega ühistegevuses.
Keskkonna mõistmine	Saab aru, mis on ettevõtlus ja kes on ettevõtja.
Ärivõimaluste avastamise ja kasutamise oskus	Oskab tuua näiteid ettevõtete tegevuse tähtsusest inimestele toodete loomisel.
Finantskirjaoskus	Tunneb ressursi mõistet majanduse kontekstis. Mõistab lihtsustatud tasemel majandusringlust ja teab, miks on olemas maksusüsteem.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Alapädevus	4. kuni 6. klass
Metatunnetus	Mõtleb täiskasvanu suunamisel probleeme lahendades ka sellele, kuidas ta neid lahendab; jälgib ja kirjeldab oma arengut.
Arenguuskumused ja meisterlikkuse püüe	Tahab lahendada ka enda jaoks keerukamaid ülesandeid; on erinevaid toimivaid lahendusi otsides püsiv. Tahab saada oma oskustes ja teadmistes paremaks.
Autonoomne motivatsioon	Oskab suunamisel põhjendada oma tegevuste väärtust, lähtudes enda lähematest ja kaugematest eesmärkidest. Tänu sellele suudab enamasti püsida ka enda jaoks raskete ja igavate tegevuste ja ülesannete juures.
Emotsioonidega toimetulek	Teadvustab oma emotsioone; on harjutanud sobivaid viise nendega toimetulekuks; püüab mõista teiste inimeste vaatenurka ja väljendab empaatiat; oskab küsida abi.
Loovus	Märkab nähtuste vahelisi seoseid ja erinevaid seostamise aluseid. Otsib erinevaid viise probleemi lahendamiseks.
Probleemide lahendamise oskus	Suunamisel tunneb ära ja määratleb probleeme, arutleb põhjuste üle ja otsib lahendusviise. Suunamisel hindab ja selgitab lahenduse sobivust ning lahenduskäiku.
Planeerimisoskus	Juhendamisel kavandab ja järjestab tegevusi eesmärgi saavutamiseks, planeerib eesmärgi- paraselt aega ja vahendeid. Põhjendab tegevuste järjestust.
Eetilisus ja jätkusuutlikkus	Eakohasel tasemel teab kokkulepitud seadusi ja väärtusi ühiskonna ning keskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks ja järgib neid. Suunamisel märkab probleeme ühiskonnas ja looduskeskkonnas ning arutleb probleemide ja nende põhjuste üle. Tegutsedes pöörab tähelepanu teiste olendite heaolule ja täiskasvanu suunamisel ka keskkonnaseisundile.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Alapädevus	4. kuni 6. klass
Algatusvõime	Teeb ettepanekuid, algatab tegevusi ja näitab üles aktiivsust. Kaasab tegevustesse teisi.
Suhtlusoskused	Suunamisel märkab ja tõlgendab sotsiaalsed infod ja oskab sobivalt reageerida; oskab tõlgendada teiste emotsioone; suhelda kohaselt erinevates keskkondades (veeb, telefon, näost-näku suhtlemine), valida konteksti sobiv suhtlemisregister; teha suhtlemisel teiste käitumisele kohaseid omistusi, mõistab eakohast nalja ja osata nalja teha; käitub prosotsiaalselt.
Koostööoskused	Tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest grupis või võrgustikus, arvestab teistega. Täidab grupis eri rolle. Mõistab ja selgitab ühistegevuse eeliseid üksinda tegutsemise ees; valib teadlikult kaaslased; oskab valida ja luua sobivad suhted oluliste kaaslaste ja asjakohaste täiskasvanutega.
Keskkonna mõistmine	Teab ettevõtluse võimalusi erinevates kontekstides.
Ärivõimaluste avastamise ja kasutamise oskus	Saab lihtsustatud kujul aru turgude toimimisest ja tunneb ettevõtluse põhimõisteid.
Finantskirjaoskus	Tunneb ressursi mõistet majanduse kontekstis. Mõistab majandusringlust ja maksusüsteemi, tunneb finantsteenuste liike.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Alapädevus	7. kuni 9. klass
Metatunnetus	Mõtleb erinevates olukordades (nt probleeme lahendades) lahenduse leidmise protsessile ja iseenda mõtlemisele, vajadusel korrigeerib oma lähenemisviisi või lahenduskäiku; jälgib ja kirjeldab oma arengut.
Arenguuskumused ja meisterlikkuse püüe	Tahab lahendada ka enda jaoks keerukamaid ülesandeid; on erinevaid toimivaid lahendusi otsides püsiv. On suunatud enamike oma oskuste ja teadmiste osas arengule ja paremaks saamisele.
Autonoomne motivatsioon	Oskab täiskasvanu toel oma motivatsiooni suunata: põhjendab oma tegevuste väärtust, lähtudes enda lähematest ja kaugematest eesmärkidest. Tänu sellele suudab enamasti püsida ka enda jaoks raskete ja igavate tegevuste ja ülesannete juures.
Emotsioonidega toimetulek	Teadvustab oma emotsioone; kasutab olukorrale kohaseid viise (nt emotsiooni muutvaid mõtteid) nendega toimetulekuks; oskab mõtestada ebaõnnestumist arengukohana; mõistab teiste inimeste vaatenurki ja väljendab kohasel viisil empaatiat; oskab küsida abi.
Loovus	Märkab nähtuste vahelisi seoseid ja erinevaid seostamise aluseid. Otsib ja leiab erinevaid viise probleemi lahendamiseks. Kombineerib eri valdkondade teadmisi ja põhjendab tekkiva terviku kasulikkust.
Probleemide lahendamise oskus	Suunamisel tunneb ära halvasti defineeritud probleeme, oskab neid määratleda, põhjuste üle arutleda ja lahendusviise pakkuda. Suunamisel hindab ja selgitab lahenduse tulemuslikkust ja sobivust ning lahenduskäiku.
Planeerimisoskus	Seab eesmärged ning planeerib eesmärkide saavutamise aega, tegevusi ja vahendeid. Põhjendab tegevuste järjestust, vajadusel muudab plaane paindlikult. Seab kaugemaid eesmärged ja kavandab nende poole liikumist.
Eetilisus ja jätkusuutlikkus	Mõistab kokkulepitud seadusi ja väärtusi ühiskonna ning keskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks ja järgib neid. Tegeleb eakohasel tasemel looduskeskkonnas ja ühiskonnas ettetulevate probleemide ennetamise ja lahendamisega. Tegutseb jätkusuutlikkust arvestavalt ning saab aru, et jätkusuutlikkuse põhimõte on majanduse ja ettevõtluse suhtes ülim.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine “Ettevõtlusõpetus” ainekava

Alapädevus	7. kuni 9. klass
Algatusvõime	Teeb ettepanekuid, algatab tegevusi, näitab üles aktiivsust ja osaleb otsustusprotsessides kooli tasandil. Kaasab tegevustesse teisi.
Suhtlusoskused	Märkab ja tõlgendab sotsiaalset infot ja oskab sobivalt reageerida; oskab tõlgendada teiste emotsioone; suhelda kohaselt erinevates keskkondades (veeb, telefon, näost-näkkude suhtlemine), valida konteksti sobiv suhtlemisregister; teha suhtlemisel teiste käitumisele kohaseid omistusi, mõistab nalja ja osata nalja teha; käitub prosotsiaalselt.
Koostööoskused	Tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest grupis või võrgustikus, arvestab teistega. Täidab grupis eri rolle, vastutab enda otsuste ja tegevuste eest ning liidri rollis lahendab erinevaid olukordi ja erimeelsusi. Valib teadlikult kaaslaste ühistegevuseks lähtuvalt kirjeldatud ülesandest; kirjeldab ühist eesmärki; arvestab kaaslaste tugevuste ja nõrkustega ühise eesmärgi saavutamisel; peab kaaslaste panust väärtuslikuks; tunnus- tab kaaslaste nende panuse eest; võtab vastutuse oma tegevuse eest; valib teadlikult meeskonnas/ rühmas sobivad käitumisviisid.
Keskkonna mõistmine	Mõistab ettevõtluse võimalusi erinevates kontekstides.
Äriviimaduste avastamise ja kasutamise oskus	Saab aru turgude toimimisest. Suunamisel või grupitööna kavandab lihtsa ärimudeli või -projekti, hindab vajalikke ressursse ja tunneb ettevõtluse põhimõisteid.
Finantskirjaoskus	Suunamisel või grupitööna koostab lihtsa ärimudeli, oskab kavandada ressurside kasutamist. Mõistab majandusringlust ja maksusüsteemi, teeb eesmärgipäraseid valikuid finantsteenuste kasutamisel.

Antud peatüki (“Ettevõtlusõppe õpiväljundid üldhariduses”) loomiseks kasutati dokumenti “Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine Eestis”, täpsemalt “Lisa 5.

Ettevõtlusõppe õpiväljundid üldhariduses”, mis on leitav: https://xn--ettevtluspe-jfbe.ee/wp-content/uploads/2018/12/Raamdokument_web_3.pdf.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Ettevõtluspädevuse (kooli õppekava üldosas kasutame mõistet ettevõtlikkuspädevus)

arendamiseks toimuvad mitmed tegevused, mis on nimetatud allpool.

- Osalemine haridusprogrammis Ettevõtlik kool
- Õpilaslaadad
- Kүүnlaht, patareide ja vanapaberi kogumine
- Ettevõtete külastused
- Üleriigiline nutiviktoriin "Nutt tuleb peale"
- Ettevõtlikud nutimunad
- Lauamängude turniirid
- Loengud ettevõtluse ja ettevõtlikkuse teemal
- Julgustame õpilasi tegema vabatahtlikku tööd
- Ettevõtlike noorte 3-võistlus
- Ettevõtlusnädala ürituste korraldamine ja üritustel osalemine
- Code Week õpitoad
- Playbackil osalemine
- Lõimingupäevad (projektipäevad)
- E-õppepäevad

Peatükk 3. Ettevõtluspädevuse lõiming õppeainetes 1. kuni 3. kooliastmes

Eesti keel, I kooliaste

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Arenguuskumus	<p>Teab, et keeleoskus on kõigil arendatav, oleneb harjutamisest ja sobivate võtete omandamisest (kuulab kaaslaste esinemisi, loeb kaaslaste kirjatöid, toob kaaslaste töödest välja endale meeldinud keelendid).</p> <p>Suhtub vigade tegemisse kui õppimise loomulikku osasse; ebaõnnestumiste puhul muudab strateegiat, otsib abi või suurendab pingutust või keskendumist (esialgu võib õpilane reklaami kirjutada või lugeda vastavalt oma oskustele, vead aitab leida ja parandada õpetaja).</p> <p>Teab, et pingutamise tulemusel arenevad keelealased oskused, ning et pingutama peavad ka parimad (kuulab kaaslaste esinemisi, märkab õnnestunud sõnakasutust, püüab seda oma esitlustes ,näiteks ametite tutvustus, kasutada).</p>
Autonoomne motivatsioon	<p>Oskab konkreetset keeleoskust ja keelealast tegevust mõtestada ja väärtustada; mõistab (oskab põhjendada), miks keeleoskus on talle vajalik (reklaami lugemine ja sõnumi mõistmine).</p> <p>Valib, otsustab ja põhjendab oma keelelist valikut (õpetaja aitab teha jõukohaseid valikuid ja omandada vajalikud töövõtted), valitavad harjutused (reklaami või esitluse kirjutamine, kirjutatud reklaami või esitluse esitamine) on sellised, mis pakuvad pingutamise korral eduelamust ja rõõmu hakkamasaamisest.</p>
Meisterlikkusele suunatus	<p>Tahab eesti keeles saada oma keelelistes oskustes ja keelealastes teadmistes paremaks, märkab nii edusamme kui ka probleeme ja puudusi oma töödes, oskab neid sõnastada ja vajalikku abi küsida, kui ei suuda ise probleemi lahendada (reklaami või esitluse kirjutamine, kirjutatud reklaami või esitluse esitamine).</p>
Emotsioonidega toimetulek	<p>Tõlgendab halba emotsiooni tekitavat olukorda (nt vead etteütles, sõnade rühmitamine vastavalt õigekirjareeglile analoogia põhjal) võimalusena sellest midagi õppida (mida ma saan sellest õppida ja mida ma edasi teen).</p> <p>Väljendab kohaselt positiivseid emotsioone, ei kuuluta kõva häälega oma edu, analüüsib eakohasel viisil edusituatsioone (mis õnnestus, miks õnnestus).</p>
Metatunnetus	<p>Eesti keelega seotud ülesannet sooritama asudes mõtleb, kuidas seda teostab ja milliseid oskusi selleks vaja on; tegevuse ajal hindab, kuidas liigub oma eesmärgi suunas ja vajadusel teeb oma tegevustes muudatusi; hindab lõpptulemust (kuidas mul läks) ja õppimise tulemusel toimunud arengut.</p>

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Loovus	Oskab tegutseda olukordades, kus on vaja pakkuda mitmeid erinevaid lahendusi (sh uudseid), kui ka olukordades, kus vaja töötada ühe optimaalse lahenduse leidmiseks (nt kuidas koostada mõistekaarti oma idee selgitamiseks).
Probleemi-lahendus	Tunneb ära ja määratleb probleemi (nt jänesel on pojad ja neile on vaja leida uued kodud), mõtleb välja erinevaid lahendusi (nt teha reklaam ajalehte või loomahuviliste veebilehele), valib sobiva lahenduse, lahendab ja hindab tulemust.
Planeerimine	Mõtleb ette läbi tegevused (isiklikud tegevused, juhendamise vajaduse), ressursikulu (aeg, materjalid, oskused, raha) ja töövõtted ning vahendid.
Teadusmõisteline mõtlemine	Arutleb eesti keele osa üle majanduses (erinevad tõlketööd), jälgides sh keskkonnasäästu (teavituskampaaniad), kvaliteedi (teabematerjalid), ning töökohtade (erinevad ametid, kus kõrgtasemel eesti keele oskus on oluline) loomise aspekte.
Eetika ja väärtuspõhisus	Märkab enda ümber head eesti keele kasutamist, pakub välja võimalusi keelesõbralikeks lahendusteks. Teeb tarbimisel teadlikke valikuid (loeb tooteinformatsiooni, kasutab tooteid keskkonnasäästlikult). Saab aru, mida autorikaitse tähendab ja teadvustab autorikaitse olulisust.
Algatamine ja kaasamine	Algatab tegevusi ja pakub välja erinevaid ideid ühistegevusteks, teisi õpilasi kaasates ning kokkuleppeid sõlmides (laada korraldamine, ühisel eesmärgil raha kasutamine, lihtsa mängu loomine).
Suhtlusoskus	Arendab eneseväljendusoskust enda loomingu või töö teistele esitlemisel, tehtud valikute põhjendamist, suutlikkust ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada (oma idee, säästuvaliku, toote või ettevõtte tutvustamine, rollide jaotamine tutvustuse tegemisel).
Koostööoskus	Arvestab tööprotsessis teistega, nt teiste erineva töötempo ja oskustega rollide jagamisel. Mõistab, et keeleanane areng toimub erinevatel õpilastel erinevas tempos ja vajadusel aitab (selgitab) ja julgustab kaasõpilasi.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Kultuuri mõistmine	Uurib murdekeelt, pöörab tähelepanu igapäevasele kõnekeelele. Kirjeldab keelekasutuse erinevusi linnas ja maal (erinevad elukutsed linnas ja maal ja sellega seonduv oskusõnavara).
Keskkonna mõistmine	Arutab, kuidas luua omakultuuri väärtustades sellele toetuvaid tooteid ja teenuseid; saab aru, et eesti keele hea tundmine või oskus on võimalus luua tooteid ja väärtusi ning pakkuda teenuseid.
Turualased teadmised ja oskused	Mõistab isetehtud toodete väärtust (luuletus, reklaam, jutt, raamat) ja seost raamatute müügi ja autori tulu vahel.
Finantsalased teadmised ja oskused	Saab aru omahinna kujunemisest, sh selle sõltuvusest materjali kulust, töö tegemiseks kuluvast ajast, masstoodanguna ja ise tehtud raamatu hinna ja isikupära erinevusest. Mõistab lihtsustatud tasemel majandusringlust ja saab aru pere sissetulekute ja töö seostest, raha väärtusest ja säästmisest, miks on olemas maksusüsteem.

Kirjandus, II kooliaste

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Arenguuskumus	Õpilane teab, miks õpib kirjandust, usub, et saab oma eneseväljenduses ja analüüsi- ning kirjutamisoskuses paremaks, ning on valmis selleks ka panustama. Enesearengu huvides on õpilane valmis lugema tervikteoseid, väärtustab kirjandust kui üht kultuuri olulist osa ning oskab leida endale huvi pakkuva kirjandusteose.
Autonoomne motivatsioon	Õpilane mõistab, et kirjanduse õppimisega ning aktiivse tööga tunnis, teoste lugemise ning analüüsimisega kaasneb eneseväljenduse ja analüüsi- ning kirjutamisoskuse paranemine. Teoste ning karakterite analüüsi abil õpib mõistma ümbritsevat ja iseend ning on motiveeritud kirjandust õppima.
Meisterlikkusele suunatus	Õpilane mõistab, miks on vaja kirjandust tunda, lugeda ja seda analüüsida, ning tahab saada oma analüüsi- ja tõlgendusoskuses paremaks, silmaringi avardada.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Emotsioonidega toimetulek	Õpilane mõistab, et igäühel on oma emotsioonid ning oskus nendega toime tulla. Õpilane oskab oma emotsioone kontrollida, nt siis, kui on väga rõõmus või kurb mille üle, mõistab, et ka teistel võib olla oma arvamus, ning suhtub kaaslase arvamusse austavalt isegi siis, kui see tema omaga ei ühti.
Metatunnetus	Õpilane mõistab, miks ta õpib kirjandust ning miks erinevaid tegevusi teeb. Situatsiooniülesandeid lahendades mõistab, kuidas on mingit probleemi parem lahendada.
Loovus	Kirjandustunnis on võimalus läheneda probleemidele loovalt. Loovülesannete julge, eksperimentaalne lahendamine (nt teksti visualiseerimine, illustreerimine, eri liiki tekstide kirjutamine, telesaate koostamine rühmades, dramatiseerimine), kartmata eksimist või lahenduse erinevust kaaslaste lahendusest, õpetab nägema võimalust lahendada asju omal viisil ning leidma uuenduslikke lahendusviise ka muudes eluvaldkondades.
Probleemi-lahendus	Õpilane oskab kirjandustunnis loetu ja analüüsitut abil märgata ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima. Projektides osalemine, probleemülesannete lahendamine, rollimängud ja arutelud aitavad kasvatada aktiivset ellusuhtumist.
Planeerimine	Õpilane õpib oma tegevusi planeerima, arvestades aja jm ressursse. Õpilane oskab koostada tegevusplaani, ettekande vm esinemise korral mõelda läbi oma tegevus. Vajadusel õpilane korrigeerib oma plaane.
Teadusmõisteline mõtlemine	Õpilane oskab analüüsitut teoste abil luua seoseid analüüsitut teoste probleemide ja käesoleva aja ühiskondlike probleemide vahel. Õpilane otsib probleemist lähtuvalt parimat viisi selle lahenduseks, sidudes õpitut oma teadmise ja kogemusega.
Eetika ja väärtuspõhisus	Tekstide analüüsimise kaudu kujundatakse õpilase kõlbelisi väärtusi, et õpilane mõistaks, kuidas on sobilik käituda, kuidas mitte, missugune on eetiline, missugune ebaeetiline käitumine. Oluline nende asjade mõistmiseks on ka arutelud klassis ja rühmades.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Algatamine ja kaasamine	Tekstide analüüsi ja arutelude, kirjutamisülesannete abil õpetatakse õpilast probleeme märkama ning kasvatatakse julgust astuda välja ebaetiliste tegude ja hoiakute vastu. Õpilane oskab märgata probleemkohta, on valmis lahendust otsima, vajadusel kaasab teisi (eakaaslased, täiskasvanud) probleemi lahendamisse.
Suhtlusoskus	Õpilane oskab suhelda nii kirjalikult kui suuliselt, sh veebikeskkonnas, valib olukorda sobiva suhtlus- ja keelekasutusviisi. Kirjandustundide arutelude abil julgeb õpilane seisukohta avaldada, oskab teistega suhelda. Kaaslastega suheldes oskab oma emotsioone kontrollida, arvestab teiste tunnetega.
Koostööoskus	Kirjandustundide paaris- ja rühmatööde abil kujuneb koostööoskust, õpilane oskab kaaslast kuulata, aga julgeb ka oma seisukohta avaldada. Õpilane märkab võimalikku arvamuste paljusust, tunnustab kaaslaste ideid, on teistega arvestab kaaslane, püüab leida ühist seisukohta.
Kultuuri mõistmine	Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, aga ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast. Pärimusliku materjaliga tutvumine aitab mõista meie kultuuripärandit, eri aegade tekstide lugemine aga aru saada eri ajastute inimestest, nende maailmast, probleemidest.
Keskkonna mõistmine	Õpilane mõistab, miks on tal oluline keele- ja kirjandusoskus, silmaring ja arutlemis- ning analüüsi oskus. Õpilane otsib viise probleemide lahendamiseks piiratud ressursside tingimustes ning analüüsib oma tuleviku karjäärivalikuid.
Turualased teadmised ja oskused	Õpilasel on algsed teadmised sellest, kuidas turg toimib, ning ta huvitub sellest, kuidas ühiskond toimib. Õpilane teab, milleks on vaja ettevõtlust, ettevõtteid, mõistab tekste, kus on juttu lihtsamatest majanduses toimivatest seaduspärasustest.
Finantsalased teadmised ja oskused	Õpilasel on esmased finantsalased teadmised, ta saab aru ebakohastest finantsalastest terminitest, mõistab tekste, kus on juttu rahamaailmast, eelarvestamisest jms. Õpilane oskab analüüsida tegelaste finantsalase käitumise arukust, teha sellest järeldusi ning teha ka oma eelarve piires arukaid otsuseid,

	põhjendada oma otsuseid.
--	--------------------------

Kirjandus, III kooliaste

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Arenguuskumus	Õpilane mõistab, et ilukirjandus on üks eneseväljendusviisidest ning hea keeleoskus ning kirjanduslik väljendusoskus on oluline elus hiljem paljude valdkondadega tegelemisel. Õpilane väärtusta kirjandust kui üht kultuuri olulist osa ning oskab leida endale huvi pakkuvat kirjandusteost.
Autonoomne motivatsioon	Oskab ise end motiveerida teoseid lugema, kirjandust õppima, sest mõistab, et nende tegevustega kaasneb analüüsioskuse ja eneseväljenduse paranemine. Teoste analüüsi, nt tööelu, ettevõtluse ja karjäärivalikuga seotud tekstide abil, ning karakterite analüüsi abil õpib mõistma ümbritsevat ja iseend.
Meisterlikkusele suunatus	Väärtustab kirjanduse kui aine õppimist, mõistab, et tegu on ühe meie kultuuri olulise osaga ning et kirjanduse õppimisega kaasneb oskus ümbritsevat paremini mõista, analüüsida ning end paremini väljendada. Õpilane soovib oma analüüsi- ning väljendusoskust parandada, on valmis tervikteoseid lugema ning nende analüüsimisse, individuaalsetesse, paaris- ja rühmatöösse panustama.
Emotsioonidega toimetulek	Õpilane oskab nii tegelasi, nende käitumist ja emotsioone analüüsida kui enda emotsioone tunnetada ja kontrollida. Kaaslaste töödele hinnangu andmine ning enda tööle tagasiside saamine õpetab adekvaatset ja põhjendatud hinnangut andma ja ise tagasisidega toime tulema.
Metatunnetus	Õpilane mõtleb ülesannet täitma asudes ja seda täites oma tööle, selle eesmärgile ja potentsiaalsele lahenduskäigule. Eesmärgiga oma väljendus- ja analüüsioskust parandada on ta valmis analüüsima tegevuskäiku ning vajadusel eesmäärke ümber seadma (nt tekstilooma ja loovkirjutamise ülesanded, projektitööd, ettekannete ja esitluste ettevalmistamine).
Loovus	Õpilane läheneb probleemidele ja tunniülesannetele loovalt, väljendab end vabalt erinevates ilukirjanduslikes žanrites, aga ka teistest tekstiliikides. Oluline on käsitletavate kirjandusteoste seostamine igapäevase elu ja ühiskonnaähtustega ja enda eluga, enda suhestumine loetuga. Õpilane ei kardaks pakkuda probleemidele uudseid, loovaid lahendusi.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Probleemi-lahendus	Õpilane märkab teoseid analüüsidest seoseid teoses kujutatute ja igapäevaelu vahel, tajub probleemide paljusust ühiskonnas ning igapäevaelu rolli olulisust nende lahendamisel, märkama arvamuste, inimtüüpide ning lahendusviiside paljusust, õpetab probleemi leidma ja sõnastama, selle põhjuseid leidma, tegelasi ja arvamusi analüüsima, oma arvamust avaldama ja selle eest seisma.
Planeerimine	Õpilane oskab oma tegevuse eesmärgi sõnastada ja fookuseerida ning eesmärgist ja ressursidest lähtuvalt tegevusi planeerida (nt luulekava ettevalmistamine, ettekande, lühiuurimuse, rühmatöö planeerimine ja esitamine, väitluse läbiviimine). Vajadusel õpilane korrigeerib plaane ja muudab tegevusi.
Teadusmõisteline mõtlemine	Õpilane oskab luua seoseid eri ajastute kirjanduse ja nüüdisaja vahel, teose probleemide ja ühiskondlike probleemide vahel, teooria ja praktika vahel. Õpilane otsib probleemist lähtuvalt parimat viisi selle lahenduseks, sidudes õpitut oma teadmise ja kogemusega.
Eetika ja väärtuspõhisus	Analüüsides, uurimuslike tööde, omaloominguliste tekstide ja loovkirjutamisega õpitakse mõistma eri aegade väärtusi, end väljendama erinevate tekstiliikide abil, kujundatakse kõlbelisi, eetilisi ja emotsionaalseid väärtusi ning kultuuri mõistmist ilukirjandustekstide kaudu.
Algatamine ja kaasamine	Töö eripalgeliste tekstidega õpetab märkama arvamuste, inimtüüpide ning lahendusviiside paljusust. Õpilane on valmis tegema ettepanekuid, algatama tegevusi, otsima lahendusi olukordadele ning teisi oma tegevustesse kaasama. Hea viis selle arendamiseks on rühmatööde abil teoste, sealse probleemistiku ning karakterite probleemide analüüsimine.
Suhtlusoskus	Tekstide vastuvõtu, analüüsi, kirjutamisega, ettekandmisega arendatakse nii suulise kui kirjaliku suhtluse oskust, sh suhtlemist veebikeskkonnas. Õpilane õpib end väljendama teksti abil, teksti keeleliselt korrektselt esitama. Analüüsides, väitluse, diskussioonide ja mitmekülgse tekstivalikuga, rühma- ning paaritöödega õpetatakse õpilast arvamust avaldama, rühmas töötama, diskuteerima, suuliselt ja kirjalikult erinevates suhtlusolukordades toime tulema.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Koostööoskus	Tekstide vastuvõtu, analüüsi, kirjutamisega, ettekandmisega arendatakse nii suulise kui kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri mõistmist ja toetamist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.
Kultuuri mõistmine	Õpilane teab kirjanduse tähtsust rahva kultuuriloos, mõistab kirjanduse rolli inimese kujunemisel ning saab aru, et meil eestlastena on oluline roll oma rahva kultuuri ja kirjanduse edasikandjana. Õpilane oskab valida olukorda sobiva suhtlus-, käitumis- ja keelekasutusviisi, oskab end väljenda ka ilukirjanduslikult.
Keskkonna mõistmine	Õpilane teab, mis eluvaldkondades (humanitaarteadused, ajakirjandus, pedagoogika jne) on kirjanduse hea tundmine hädavajalik. Õpilane analüüsib teoste abil end, oma huvisid, tugevusi ja nõrkusi, ning analüüsib muuhulgas ka võimalust tulevikus ettevõtlusega tegeleda.
Turualased teadmised ja oskused	Saab käsitletud teemade, tekstianalüüsides ning arutelude abil aru turu toimimise seaduspärasustest, oskab märgata probleeme, loob seose käsitletud teose ja reaalse igapäevaelu vahel.
Finantsalased teadmised ja oskused	Mõistab eakohaseid finantsalaseid termineid, oskab käsitletud tekstide ning klassiarutelude abil oma eelarvega toime tulla ning finantsalaselt arukaid otsuseid teha. Oskab analüüsida tegelaste finantsalast käitumist ning sellele hinnangut anda.

Matemaatika, I kooliaste

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Arenguuskumus	Tahab/püüab lahendada enda jaoks keerukamaid ülesandeid; on enamasti lahendusi otsides püsiv.
Autonoomne motivatsioon	Oskab suunamisel või iseseisvalt põhjendada oma tegevuste väärtust ja olulisust, suudab püsida ka enda jaoks keerukate või igavate tegevuste ja ülesannete juures. Teab, kuidas lahendusteni jõuda.
Meisterlikkusele suunatus	Välisel suunamisel tahab saada oma oskustes ja teadmistes paremaks. Oskab selgitada ülesande lahenduskäiku.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Emotsioonidega toimetulek	Teadvustab oma emotsioone; kasutab kohaseid viise nendega toimetulekuks; oskab küsida abi ja abistada kaaslasi.
Metatunnetus	Mõtleb probleeme lahendades ka sellele, kuidas ta seda lahendab; kirjeldab ja võrdleb oma ja/või kaaslase lahendusviisi. Kirjeldab oma arengut.
Loovus	Märkab nähtuste vahelisi seoseid ja erinevaid seostamise aluseid. Otsib erinevaid viise probleemi lahendamiseks.
Probleemi-lahendus	Suunamisel tunneb ära probleeme, kirjeldab neid ja otsib lahendusviise. Püüab mõista enda lahenduskäigust erinevat lahenduseni jõudmist.
Planeerimine	Juhendamisel kavandab ja järjestab tegevusi lihtsama eesmärgi saavutamiseks, planeerib selleks aega ja vahendeid. Mõistab ja teab, millises järjekorras tuleb tehted sooritada õige vastuse saamiseks.
Teadusmõisteline mõtlemine	Kujunev oskus eristada tavakogemusel põhinevat ja teaduslikku teadmist. Teab vanaaegseid ja kaasaegseid mõõtühikuid ja saab aru, miks nende kasutamine oluline on.
Eetika ja väärtuspõhisus	Teab kokkuleppeid ühiskonna ning keskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks ja järgib neid. Suunamisel pöörab tähelepanu looduskeskkonnas ja ühiskonnas kerkivatele probleemidele ja on huvitatud nende üle arutlemisest. Tegutsedes pöörab tähelepanu teiste olendite ja keskkonna heaolule.
Algatamine ja kaasamine	Teeb ettepanekuid ja näitab üles aktiivsust. Kaasab tegevustesse teisi, kasutab mõõtmisel, aja võtmisel, info otsimisel jm kaaslaste abi.
Suhtlusoskus	Märkab ja tõlgendab sotsiaalset infot ja oskab sobivalt reageerida; oskab tõlgendada teiste emotsioone; teha suhtlemisel teiste käitumisele kohaseid omistusi, mõistab nalja ja oskab nalja teha; käitub prosotsiaalselt. Oskab taktitundeliselt kaaslase tähelepanu eksimustele juhtida või ise mõista, kui on eksinud.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Koostööoskus	Tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest grupis, arvestab teistega. Täidab grupis eri rolle. Oskab märgata kaaslase eksimusi ja nendele tähelepanu juhtida või enda eksimuse puhul analüüsida, miks tulemus väär on. Mõistab ühistegevuse vajadust; väljendab kaaslaste valikul isiklikku eelistust; oskab välja tuua põhjused kaaslaste valikul; arvestab kaaslaste vajaduste ja võimalustega ühistegevuses.
Kultuuri mõistmine	Väärtustab kultuurilisi erinevusi ja teab, et inimeste vaheline väline erinevus ei tähenda alati seesmist erinevust. Valib sobivad suhtlemis- ja käitumisviisid.
Keskkonna mõistmine	Saab aru, mis on ettevõtlus ja kes on ettevõtja, toob näiteid ettevõtlusest oma peres või kogukonnas, osaleb klassi ühistegevustes. Mõistab täpsuse olulisust matemaatika aines.
Turualased teadmised ja oskused	Mõistab töö, mängu ja vaba aja mõisteid, kasutab lihtsaid matemaatikateadmisi reaalses kontekstis. Oskab kaubanduses võrrelda kindlate koguste hindu ja leida vajadusel soodsaima toote.
Finantsalased teadmised ja oskused	Saab aru omahinna kujunemisest, sh selle sõltuvusest materjali kulgust, töö tegemiseks kuluvast ajast, masstoodanguna ja ise tehtud kleidi hinna ja omapära erinevusest. Tunneb ressursi mõistet majanduse kontekstis. Mõistab lihtsustatud tasemel majandusringlust ja saab aru pere sissetulekute ja töö seostest, raha väärtusest ja säästmisest.

Loodusõpetus, I kooliaste

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Arenguuskumus	Tahab/püüab esitada küsimusi enda jaoks keerukamate loodusnähtuste kohta; on enamasti lahendusi otsides püsiv.
Autonoomne motivatsioon	Oskab suunamisel või iseseisvalt põhjendada oma tegevuste väärtust ja olulisust, suudab püsida ka enda jaoks keerukate või igavate tegevuste ja ülesannete juures (elusorganismide vaatlemine ja jälgimine). Suunamisel tunneb ära probleeme, kirjeldab neid ja otsib lahendusviise (ohud looduses), oskab küsida vajadusel abi.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Meisterlikkusele suunatus	Välisel suunamisel tahab saada oma oskustes ja teadmistes paremaks (trükitud ja interaktiivsete kaartide kasutamise ja orienteerumisoskuse arendamine).
Emotsioonidega toimetulek	Märkab nähtuste vahelisi seoseid ja juhendamisel edastab vaatlusinfo erinevaid viise või lahendusi kasutades. Juhendamisel oskab otsida, märkab ja tõlgendab sotsiaalset infot ja oskab sobivalt reageerida; oskab tõlgendada teiste emotsioone; teha suhtlemisel teiste käitumisele kohaseid omistusi. Teadvustab oma emotsioone; kasutab kohaseid viise nendega toimetulekuks; oskab küsida abi. Kujunev oskus eristada tavakogemusel põhinevat ja teaduslikku teadmist (nt kuulujutu, legendi ja tegelike sündmuste eristamine).
Metatunnetus	Mõtleb probleeme lahendades ka sellele, kuidas ta seda lahendab; kirjeldab oma arengut. Oskab abi kutsuda.
Loovus	Märkab nähtuste vahelisi seoseid, suudab plaani või kaardi abil leitud infot looduses ette kujutada. Suundub kaarte või teekondi otsima digikeskkonda.
Probleemi-lahendus	Suunamisel tunneb ära probleeme, kirjeldab neid ja otsib lahendusviise. Oskab esitada küsimusi, mis aitavad probleemi lahenduseni jõuda.
Planeerimine	Juhendamisel kavandab ja järjestab tegevusi lihtsama eesmärgi saavutamiseks, planeerib selleks aega ja oskab valida töövahendeid. Tahab/püüab lahendada enda jaoks keerukamaid ülesandeid; on enamasti lahendusi otsides püsiv (mõõtmise, sobivate töövahendite valimine, tulemuste esitlemine).

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Teadusmõisteline mõtlemine	Kujunev oskus eristada tavakogemusel põhinevat ja teaduslikku teadmist. Oskab vahet teha ilukirjanduslikul ja teaduslikul tekstil internetist ja trükikirjandusest looduse kohta infot otsides.
Eetika ja väärtuspõhisus	Teab kokkuleppeid ühiskonna ning keskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks ja järgib neid. Suunamisel pöörab tähelepanu looduskeskkonnas ja ühiskonnas kerkivatele probleemidele ja on huvitatud nende üle arutlemisest. Tegutsedes pöörab tähelepanu teiste olendite ja keskkonna heaolule.
Algatamine kaasamine	Teeb ettepanekuid ja näitab üles aktiivsust erinevate teekondade valikul orienteerumisel või uurimistöodel (taimede kasvatamine, komposteerimine). Kaasab tegevustesse teisi.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Suhtlusoskus	Märkab ja tõlgendab sotsiaalselt infot ja oskab sobivalt reageerida; oskab tõlgendada teiste emotsioone; teha suhtlemisel teiste käitumisele kohaseid omistusi, mõistab nalja ja oskab nalja teha; käitub prosotsiaalselt.
Koostööoskus	Tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest grupis, arvestab teistega. Täidab grupis eri rolle. / mõistab ühistegevuse vajadust; väljendab kaaslaste valikul isiklikku eelistust; oskab välja tuua põhjused kaaslaste valikul; arvestab kaaslaste vajaduste ja võimalustega ühistegevuses (projektid, uurimistööd).
Kultuuri mõistmine	Väärtustab kultuurilisi erinevusi ja teab, et inimeste vaheline väline erinevus ei tähenda alati seesmist erinevust. Valib sobivad suhtlemis- ja käitumisviisid.
Keskkonna mõistmine	Saab aru, mis on ettevõtlus ja kes on ettevõtja, toob näiteid ettevõtlusest oma peres või kogukonnas, osaleb klassi ühistegevustes õppekäikudel loodusesse, muuseumisse või matkadel. Koolilaaatadel osaleb keskkonda säästvalt, meisterdab tooteid taaskasutatavatest või keskkonnale ohutust materjalidest.
Turualased teadmised oskused	Mõistab töö, mängu ja vaba aja mõisteid. Tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest grupis, arvestab teistega. Täidab grupis eri rolle. / mõistab ühistegevuse vajadust; väljendab kaaslaste valikul isiklikku eelistust; oskab välja tuua põhjused kaaslaste valikul; arvestab kaaslaste vajaduste ja võimalustega ühistegevuses.
Finantsalased teadmised oskused	Saab aru omahinna kujunemisest, sh selle sõltuvusest materjali kulust, töö tegemiseks kuluvast ajast, masstoodanguna ja ise tehtud kleidi hinna ja omapära erinevusest.

Füüsika, III kooliaste

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Arenguuskumus	Mõistab, et füüsika õppimisel on oluline roll loodusteadusliku ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse arendamisel. Mõistab, et loodusteadusliku meetodi rakendamine probleemide käsitlemisel eeldab ka keerukamate ja aeganõudvamate ülesannete lahendamist, seega tuleb harjutada püsivust erinevate lahenduste otsimisel Tagasisidestatud kontrolltööde ja praktiliste tööde analüüsimisel õpib enda ja teiste vigadest.
Autonoomne motivatsioon	Põhjustab oma tegevuste väärtust, lähtudes enda lähematest ja kaugematest eesmärkidest. Avatud praktiliste tööde korral valib etteantud katsevahendite ja mõõteseadmete seast ning põhjustab, miks on antud valik tema arvates sobivaim eesmärgi täitmiseks.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Meisterlikkusele suunatus	Tahab saada oma füüsika keele rakendamise oskustes ja füüsika alastes teadmistes paremaks, märkab nii edusamme kui ka probleeme ja puudusi oma töödes, oskab neid sõnastada ja vajalikku abi küsida, kui ei suuda ise probleemi lahendada.
Emotsioonidega toimetulek	Mõistab, et füüsikas pole olemas valesid küsimusi. Arutlusülesannete lahendamisel mõistab kaasõpilaste vaatenurki ja väljendab kohasel viisil empaatiat. Tõlgendab negatiivset emotsiooni tekitavat olukorda (lohakus- või tähelepanuvead kirjalikes töödes, pettumus saadud hindest) võimalusena sellest midagi õppida. Väljendab kohaselt positiivseid emotsioone, nt ei kiitle teiste ees oma hästi väljatulnud tööga, analüüsib edusituatsioone emotsioone kõrvale jättes (miks mul läks hästi, mis aitas edu saavutada).
Metatunnetus	Mõtleb erinevates olukordades (nt uurimistööd tehes, probleeme lahendades) lahenduse leidmise protsessile ja iseenda mõtlemisele, vajadusel korrigeerib oma lähenemisviisi või lahenduskäiku; jälgib ja kirjeldab oma arengut.
Loovus	Teab, et füüsikud kasutavad uute teadmiste saamiseks loodusteaduslikku uurimismeetodit. Eristab tavakogemusel põhinevat ja teaduslikku teadmist. Oskab katseseadmeid ja -vahendeid vastavalt olukorrale disainida. Püüab, arendamaks oma loovust, sama probleemi lahendamisel lähtuda erinevatest mudelitest (nt mehaanika ülesandeid saab lahendada, lähtudes Newtoni seadustest või lähtudes energia jäävusest). Osaleb õpilastele ühisele konkurssile.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Probleemi-lahendus	Suunamisel tunneb ära halvasti defineeritud probleeme, oskab neid määratleda ja lahendusviise pakkuda. Suunamisel hindab saadud arvuliste vastuste õigsust ja selgitab lahenduse sobivust ning lahenduskäiku.
Planeerimine	Seab eesmärged ning planeerib eesmärkide saavutamise aega, tegevusi ja vahendeid praktiliste tööde sooritamisel. Põhjub tegevuste järjestust, vajadusel muudab plaane paindlikult.
Teadusmõisteline mõtlemine	Märkab loodusnähtuste vahelisi seoseid ja erinevaid seostamise aluseid. Mõistab, et teadusliku teadmise õigsus sõltub selle õiges kontekstis kasutamisest. Mõistab, et kõikide probleemide lahendamiseks ei sobi ratsionaalset mõtlemist eeldavad meetodid.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

<p>Eetika ja väärtuspõhisus</p>	<p>Mõistab kokkulepitud seadusi ja väärtusi ühiskonna ning looduskeskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks ja teeb tarbimisel teadlikke valikuid (elektri- ja soojusenergia säästev kasutamine, mürareostuse vähendamine).</p> <p>Mõistab rohelise energia tootmise laiendamise vajalikkust. Tegutseb teadliku ja aktiivse kodanikuna looduskeskkonnas ja ühiskonnas ettetulevate probleemide ennetamisel ja lahendamisel (kasutab katsevahendeid säästlikult, analüüsib hõõgpirnide ja valgusdiodlampide energiakulu).</p> <p>Mõistab füüsika kui baasteaduse rolli looduskeskkonnas toimuvate muutuste jälgimisel.</p> <p>Erinevaid teabekeskondi uurimuslike tööde jaoks info kogumiseks ja andmete saamiseks kasutamisel järgib eetika reegleid (isikuandmed, viitamine allikatele).</p>
<p>Algatamine ja kaasamine</p>	<p>Rühmatöodes ja klasside vahelistes uurimuslikes projektides teeb ettepanekuid, algatab tegevusi ja näitab üles osalusaktiivsust. Rühmatööna tehtavates praktilistes töodes oskab aega jälgida ajaplaani muuta.</p>
<p>Suhtlusoskus</p>	<p>Arendab eneseväljendusoskust uurimistööde kaitsmisel, väitlemisel või füüsikaalaste esitluste esitamisel, suudab ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada. Oskab korrektselt kasutada füüsika termineid.</p>

<p>Maatriksi komponent</p>	<p>Seose kirjeldus</p>
<p>Koostööoskus</p>	<p>Praktiliste tööde vahendite arvu piiratuse tõttu tehakse füüsikatundides rühmatööd suhteliselt tihti.</p> <p>Rühmatöös osaledes vastutab õpilane enda tegevuse eest rühmas, arvestab teiste tugevuste või nõrkustega, valib teadlikult rühmas sobivad käitumisviisid.</p> <p>Rühma liidri rolli sattudes lahendab erinevaid olukordi ja erimeelsusi.</p>
<p>Kultuuri mõistmine</p>	<p>Mõistab loodusteadust kui arenevat kultuurinähtust.</p> <p>Mõistab, kuidas erinevad avastused ja leiutised (ratas, aurumasin, reaktiivmootor, ...) mõjutavad kultuuriloolist arengut.</p> <p>Valib paindlikult ja mõistvalt sobivad suhtlemis- ja käitumisviisid, väärtustades kultuurilist erinevust, sest õpikollektiividesse sulandub üha enam erinevatest rahvustest õpilasi.</p> <p>Mõistab füüsikute osa teadusloos kui ühes osas kultuuriloost.</p>

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Emotsioonidega toimetulek	Tõlgendab halba emotsiooni tekitavat olukorda (nt oskuste vähesuse tõttu tekkinud vead digitaalse õppematerjali asutamisel, pettumus saadud hindest) võimalusena sellest midagi õppida (mida ma saan sellest õppida ja mida ma edasi teen). Väljendab kohaselt positiivseid emotsioone, nt ei kiitle teiste ees oma hästi väljatulnud tööga, analüüsib edu emotsioone kõrvale jättes (miks mul läks hästi, mis aitas edu saavutada).
Metatunnetus	Geograafia ülesannet sooritama asudes mõtleb, kuidas ta seda teostab ja milliseid oskusi selleks vaja on. Tegevuse ajal hindab, kuidas ta liigub oma eesmärgi suunas ja vajadusel teeb oma tegevustes muudatusi. Hindab lõpptulemust (kuidas mul läks) ja õppimise tulemusel toimunud arengut.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Loovus	Oskab pakkuda mitmeid erinevaid lahendusi tegutsemiseks mitmesugustes olukordades (nt inimtegevuse mõju vähendamiseks loodusele, kuidas leida lühim teekond kaardil või looduses liikumisel ühest punktist teise jne). Sobitab eri valdkondade teadmisi loodusnähtuste ja majanduse mõistmiseks ning põhjendab terviku olulisust (nt ökosüsteemid, ühe riigi ja Euroopa majandus).
Probleemi-lahendus	Märkab ainete vahelisi seoseid, otsib ja leiab erinevaid viise kaardi kasutamiseks, kombineerib teistes ainetes omandatud teadmisi loodusnähtuste kirjeldamiseks ja põhjendab nende kasulikkust igapäevaelus. Seostab õpitud ja kannab teadmisi üle ühest valdkonnast teise. Näiteks: otsib ja leiab erinevaid seoseid geoloogia ja pinnamoe vahel, arutleb, kuidas mõjutab pinnamood inimeste elu ja tegevust ning kuidas võivad pinnavormid aja jooksul muutuda; oskab pakkuda lahendusi looduslikele ja inimtekkelistele probleemidele; kombineerib loodusvaldkonna ja ajaloo teadmisi; võtab arvesse erinevaid asjaolusid rähvaste elutingimuste ja traditsioonide mõistmiseks.
Planeerimine	Mõtleb läbi iseseisva uurimusliku või praktilise töö eesmärgid, etapid, ressursi- ja ajakulu, sobivad töövõtted ja töövahendid, näiteks loodusvaatluse või katsete tegemiseks välitunnis, valib välitunniks sobiva riietuse vastavalt ilmale.
Teadusmõisteline mõtlemine	Oskab kaartidelt leida vajalikku infot, nende põhjal luua seoseid ja rakendada seda igapäevaelus esinevates olukordades. Näiteks digikaartide info kasutamise oskus teistes õppeainetes. Looduse, ajaloo ja majanduse seoste ja mõju mõistmine erinevates kultuurides. Mõistab keskkonnasäästu, kvaliteedi,

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

	<p>automatiseerimise ning töökohtade loomise aspekte majanduses.</p>
<p>Eetika ja väärtuspõhisus</p>	<p>Mõistab loodust säästva käitumise ja keskkonnasõbraliku tootmise tähtsust keskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks. Märkab enda ümber säästlikku ja vähemsäästlikku ressursikasutust ja tarbimist, nt jäätmete sorteerimine, taas- ja säästlik kasutus, pakub välja võimalusi keskkonnasõbralikeks lahendusteks. Teeb tarbimisel teadlikke valikuid, nt kasutab keskkonnasäästlikult toodetud ja vastupidavaid materjale, ausa kaubanduse printsiipe järgivaid ja tervislikke tooteid.</p> <p>Saab aru, mida tähendab autorikaitse ja kaubamärk.</p> <p>Tegutseb teadliku ja aktiivse kodanikuna, oskab käituda ohu korral ja mõistab abi vajadust looduskatastroofide puhul.</p> <p>Mõistab erinevates loodusoludes kujunenud kultuuride väärtusi, mõistab ka, et erinevates kultuurides kehtivad seal kokkulepitud seadused ja väärtused ühiskonna ning keskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks.</p>

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
<p>Algatamine ja kaasamine</p>	<p>Algatab tegevusi ja pakub välja erinevaid ideid ühistegevusteks (õppekäigu, matka, klassiekskursiooni planeerimisel), Kaasab teisi õpilasi, arvestab nende huvide ja soovidega ühisele eesmärgile jõudmiseks.</p>
<p>Suhtlusoskus</p>	<p>Teab, kuidas käituda erinevates olukordades (matkal, välitunnis, veebikeskkondades vm). Arendab eneseväljendusoskust enda töö teistele esitlemisel, põhjendab tehtud valikuid, suudab ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada.</p>
<p>Koostööoskus</p>	<p>Rühmatöös ja välitunnis tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest. Täidab grupis eri rolle, teeb ettepanekuid ja arvestab kaaslaste arvamustega. Arvestab tööprotsessis teistega, nt teiste erineva töö- või liikumistempoga, oskuste tasemega ülesannete jagamisel grupis, vajadusel aitab (selgitab) ja julgustab kaasõpilasi.</p>
<p>Kultuuri mõistmine</p>	<p>Mõistab maailma erinevates paikades elavate rahvaste kultuurilist ja loodusest tingitud eluviisi ja sellest põhjustatud erisugust majandustegevust. Valib paindlikult ja mõistvalt sobivad suhtlemis- ja käitumisviisid erinevast rahvusest või rassist inimestega suhtlemisel, väärtustab kultuurilist erinevust. Mõistab, et vaatamata välisele erinevusele on rahvad ja ühiskonnad sarnased oma eesmärkide rahvastikuprotsesside poolest. Oskab välja tuua Eesti ja eestlaste sarnasust ja erinevust multikultuurses Euroopas, on</p>

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

	uhke Eesti üle.
Keskkonna mõistmine	Mõistab tehnoloogiliste vahendite ja seiresüsteemide tähtsust ja rakendamise võimalusi erinevates olukordades, keskkonna uurimisel, ettevõtluses ja oma tulevases töös. Hindab ressursside säästvat kasutamist ja mõistab maavarade kaevandamise tähtsust majandusringluses, nende ammendumise probleemi ja lahendamise vajadust. Mõistab looduslike tingimuste mõju inimtegevusele, riietusele, ehitistele, energiakasutusele, transpordile, kasvatatavatele kultuuridele jne.
Turualased teadmised ja oskused	Saab aru Eesti ja Euroopa (ka maailma) ühise turu toimimisest ning majandustegevuse võimalustest. Mõistab majanduse struktuuri ja ühiskonnas toimivaid protsesse. Saab aru tänapäeva ühiskonna probleemidest ressursside kasutamisel ja säästmisel. Saab aru majanduse spetsialiseerumise kasulikkusest tarbijale ja ettevõttele. Toob näiteid kodumaise toidukauba eeliste kohta ja väärtustab Eesti tooteid. Toob näiteid mitmesuguste teenuste kohta ja mõistab nende rahvusvahelisi seoseid.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Finantsalased teadmised ja oskused	Oskab määrata välismaise kauba päritolu ja selgitada, mis riikidest toodud kaupu võib leida meie poelettidelt ja miks kõiguvad toiduainete vm kaupade hinnad. Teab energia säästmise võimalusi ning väärtustab säästlikku energia tarbimist perekonnas. Lühiuurimuse tulemusel oskab selgitada näiteks koduasula energiamajandust ning elektri ja soojuse hinna kujunemist, mis põllukultuure on talunikul kõige otstarbekam toota ja kuidas internetist leida soodsat sõiduvahendit ja sõiduplaani optimaalse ja soodsa reisimarsruudi koostamiseks. Saab aru omahinna ja müügihinna kujunemisest, arvestades ressursside kättesaadavust ja loodusolude võimalusi, konkurentsi ja turu suurust.

Inimeseõpetus, III kooliaste

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Arenguuskumus	Huvitub enda arengust ja teab, et järjekindla harjutamise ja treenimise tulemusena on tal võimalik oma võimeid arendada ükskõik millisel teda huvitaval alal. Teadvustab, et elutee kujunemisel on tähtsaim tegur enda tahe ja tegutsemine. Oskab

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

	<p>ületada ettetulevaid raskusi enda arendamisel ja eesmärgi saavutamisel, väärtustab enesekasvatust ja kasutab enesekasvatuse võtteid. Oskab kasutada eneseanalüüsi ja õppida vigadest. Jälgib ja kirjeldab oma arengut. Saab aru enda võimete, teadmiste, oskuste arendamise mõjust tulevasele tööle ja tegevusalale. Oskab mõtestada ebaõnnetumist arengukohana. On suunatud oma oskuste ja teadmiste osas arengule ja paremaks saamisele kaaslasega suhtlemisel ja suhete loomisel, tervislike eluviiside valikul ja riskikäitumise vältimisel. Õpib enda ja teiste vigadest.</p>
Autonoomne motivatsioon	<p>Oskab iseseisvalt oma motivatsiooni suunata, et jõuda oma valitud eesmärkideni elus ja saavutada õnnelik ja rahulolev elu, terved ja tugevad suhted ning tugev vaimne, füüsiline ja sotsiaalne tervis. Püsib enda jaoks raskete või igavate tegevuste ja ülesannete juures.</p>

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Meisterlikkusele suunatus	<p>Tahab oma oskustes ja teadmistes areneda ja paremaks saada. Seab eesmärgid ja teeb plaane eesmärgini jõudmiseks. Põhjustab oma tegevuste vajalikkust ja väärtust, lähtudes enda lähematest ja kaugematest eesmärkidest. Teab, millised on tema tugevamad ja nõrgemad küljed. Teab, milliseid enesekasvatuse võtteid kasutada taksituste ületamiseks. Oskab mõtestada ebaõnnestumist arengukohana. Kasutab olukorrale kohaseid viise (nt ennast toetavaid mõtteid) nendega toimetulekuks.</p>
Emotsioonidega toimetulek	<p>Tunneb ära oma emotsioonid, vajadusel reguleerib neid ning oskab teiste tundeid mõista ja empaatiat väljendada. Oskab kasutada lihtsamaid emotsioone reguleerivaid võtteid konflikt- ja stressiolukorras. Oskab tõlgendada teiste emotsioone. Teadvustab oma emotsioone edu ja ebaedu korral eesmärkideni jõudmise õppimisel, kasutab olukorrale kohaseid viise nendega toimetulekuks. Valib konteksti sobiva suhtlemisregistri kiusamise ja vägivalla korral, riskikäitumise situatsioonidest hoidumiseks. Oskab oma emotsioone ära tunda kiindumussuhete loomisel ja hoidmisel, stressi- ja kriisiolukordades. Oskab tõlgendada teiste emotsioone ka suhtlemisel veebis, ja telefonis. Oskab küsida abi enda ja teiste jaoks emotsionaalselt keerulistest olukordades.</p>

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Metatunnetus	Oskab jälgida oma mõtlemist ja tegutsemist erinevates olukordades (riskikäitumine, konfliktsituatsioonid, õigete valikute tegemine) ning suudab vajadusel mõtlemis- või tegutsemisstrateegiaid muuta. Oskab ennast ja oma käitumist analüüsida ning arutleda õnnestumiste ja ebaõnnestumiste üle. Jälgib ja kirjeldab enda arengut. Mõtleb grupis lahenduse või konsensuse leidmise protsessile ja iseenda mõtlemisele, vajadusel korrigeerib oma lähenemisviisi või lahenduskäiku. Mõtleb, kas ja kuidas reguleerida oma mõtlemisviisi tervise kui heaoluseisundi saavutamiseks. Kasutab enesekasvatuse võtteid, et suunata end positiivsele mõtlemisele. Kriitilise mõtlemise oskus – otsustab ise, mis on väär ja mis on õige.
Loovus	Oskab tegutseda olukordades, kus on vaja pakkuda erinevaid lahendusi (ajurünnakud, väitlemine, digivahendite kasutamine üleseannete täitmisel, rollimängud jne). Oskab leida nähtuste, teadmiste ja ideede vahel seoseid ja sarnasusi rühmatööde tegemisel, esseede kirjutamisel, rollimängudes jne.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Probleemi-lahendus	Oskab hinnata lõpptulemust rühmas konsensuse või kompromissi leidmisel ja selgitada lahenduskäiku ning erinevate lahenduste kohasust. Teab, mida soovib saavutada ja valib sobiva käitumisviisi riskikäitumise vältimisel ja tervisealaste teadmiste ja oskuste kasutamisel. Otsib ja leiab viise oma vaimsete, füüsiliste ja sotsiaalsete terviseprobleemide lahendamiseks. Lahendab iseseisvalt jõukohaseid probleeme. Vajaduse korral otsib abi probleemi lahendamiseks.
Planeerimine	Oskab püstitada lähemaid ja kaugemaid eesmärke oma elutee kujundamisel ja planeerida eesmärkide elluviimiseks tegevusi. Oskab suurema eesmärgi saavutamiseks reastada väiksemad vaheetapid, planeerida aega ja vajadusel plaane korrigeerida. Oskab kirjeldada ka erinevate gruppide ühiseid eesmärke ning enda tegevust ühise eesmärgi saavutamiseks. Oskab püstitada eesmärke oma tervise seisundi parandamiseks ja planeerida nende eesmärkide elluviimiseks tegevusi (toitumine, liikumine, trennipäevik).
Teadus-mõisteline mõtlemine	Eristab tavakogemusel põhinevat ja teaduslikku teadmist tervisevaldkonnas ja erinevate teabeallikate usaldusväärsuse hindamisel. Seostab õpitut ja oskab kasutada teadmisi

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

	suhtlussituatsioonides grupitöodes (konsensuse ja kompromissi leidmisel, suhete alustamisel ja hoidmisel, konfliktisituatsioonides, stressiolukordades jne.)
Eetika ja väärtuspõhisus	Mõistab kokkulepitud norme, seadusi ja väärtusi ühiskonna ning keskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks ja järgib neid. Mõistab normide ja reeglite vajalikkust, teab alaealisi puudutavaid õigusi ja kohustusi ning täidab neid (koolikohustus, riskikäitumine, kiusamine ja vägivald, seksuaalkasvatuse teemad jne). Teab alaealisi puudutavat tööseadusandlust. Väärtustab inimeste vanuselist, kultuurilist erinevust, üksteise aitamist ja koostööd. Tegutseb teadliku kodanikuna ühiskonnas ettetulevate tervisealaste probleemide ennetamisel ja lahendamisel. Oskab ja tahab olla seaduskuulekas ning arutleda ühiskonnas kokkulepitud reeglite üle. Vastutab enda otsuste ja tegevuse eest.
Algatamine ja kaasamine	Teeb ettepanekuid ja algatab tegevusi loovtööde ja projektipäevade raames noorte riskikäitumise teemadel ja terviseteadlikkuse tõstmiseks, koolis või ühiskonnas ettetulevate tervisealaste probleemide ennetamisel ja lahendamisel (teeb ettepanekuid spordi- ja tervisepäevade tegevusteks jne). Teeb ettepanekuid karjääri- ja ametite päevade läbiviimiseks, vilistlaste ja lapsevanemate kutsumiseks tundidesse. Kaasab tegevustesse teisi. Juhendamisel jagab rolle vastavalt kaaslaste huvidele, soovidele ja tegevuse eesmärkidele. Väärtustab kaaslaste erinevusi.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Suhtlusoskus	Suhtleb kohaselt erinevates suhtlussituatsioonides (konfliktid, stressiseisund, kiindumussuhted) ja erinevates keskkondades (veeb, telefon, näost-näkku). Valib konteksti sobiva suhtlemistooni. Teab, kuidas enda eest seista ja konflikte lahendada. Käitub prosotsiaalselt. Valib paindlikult ja mõistvalt sobivad suhtlemis- ja käitumisviisid erinevates gruppides ja enda erinevate rollide puhul, ka kiindumussuhete loomisel ja säilitamisel. Saab hakkama suhtlussituatsioonides, et saavutada soovitud sotsiaalseid eesmärke. Mõistab teiste inimeste vaatenurki ja väljendab kohasel viisil empaatiat (seksuaal- ja tervise teemad, soorollide ja -stereotüüpide teemad) Märkab ja tõlgendab sotsiaalset infot ja oskab sobivalt reageerida. Oskab teadlikult valida kohasema käitumisviisi ja pidurdada ebakohast. Märkab emotsioonide ja suhtlemise vahelisi seoseid. Mõistab eakohast nalja ja oskab nalja teha.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Koostööoskus	Valib teadlikult kaaslaste ühistegevusteks lähtuvalt ülesandest (grupitööd, rollimängud jne), kuid oskab töötada ka etteantud grupis.. Arvestab kaaslaste tugevuste ja nõrkustega ühise eesmärgi saavutamise nimel. (gruppide ja rollide teemad). Tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest grupis või võrgustikus, arvestab teistega (grupi, grupi surve ja liidrirolli teemad). Täidab grupis erinevaid rolle. Vastutab enda tegevuse ja otsuste eest ning liidri rollis lahendab erinevaid olukordi ja erimeelsusi. Mõistab teiste inimeste vaatenurki ja väljendab kohasel viisil empaatiat. Oskab küsida abi.
Kultuuri mõistmine	Oskus mõista ja analüüsida kultuuride märgatavate ja varjatute erinevuste ja sarnasuste taga olevaid tegureid. Mõistab, et väline erinevus ei tähenda alati seesmist erinevust, nagu ka väline sarnasus ei tugine alati seesmisele sarnasusele. Teostab ennast kultuuri kandja ja kujundajana. Väärtustab kultuurilisi erinevusi. Valib paindlikult ja mõistvalt sobivad suhtlemis- ja käitumisviisid, väärtustades kultuurilist erinevust.
Keskkonna mõistmine	Teab, kuidas ärivõimalused kajastuvad lihtsas sotsiaalses, kultuurilises, looduslikus, tehnoloogilises ja majanduslikus kontekstis. Väärtustab ühiskonna reegleid ja norme ning mõistab nende vajalikkust, järgib neid igapäevaelus. Mõistab ettevõtluse võimalusi erinevates kontekstides.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Turualased teadmised ja oskused	Saab aru, et ettevõtlus loob võimalused inimeste vajaduste rahuldamiseks. Oskab hinnata ja kasutada ettevõtluse toimimiseks vajalikke ressursse.
Finantsalased teadmised ja oskused	Saab aru säästmise, investeerimise ja laenamise põhimõtetest. Oskab kasutada igapäevaseid pangateenuseid ja teha eelarveid. Oskab suunamisel/grupitööna koostada lihtsa ärimudeli, oskab kavandada ressursside kasutamist. Mõistab majandusringlust ja maksusüsteemi, teeb eesmärgipäraseid valikuid finantsteenuste kasutamisel.

Ühiskonnaõpetus, II kooliaste

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Arenguuskumus	Otsib lahendusi keerukamatele ühiskonnateemalistele väljakutsetele (demokraatia, õiglus, õigus ja vastutus, abivajajad, vabatahtlik töö, inimesevaheline erinevus, sallivus jm). Julgeb dilemmade lahendamisel jääda vähemusse ning on püsiv lahenduste leidmisel.
Autonoomne motivatsioon	Oskab suunamisel põhjendada oma tegevuste väärtust, lähtudes enda lähematest ja kaugematest eesmärkidest; Tänu sellele suudab enamasti püsida ka enda jaoks keerukate raskete ja või igavate tegevuste ja ülesannete juures.
Meisterlikkusele suunatus	Välisel suunamisel tahab saada oma oskustes ja teadmistes paremaks.
Emotsioonidega toimetulek	Täiskasvanu suunamisel märkab ja nimetab enda ja teiste emotsioone; oskab eakohaselt oma emotsioone reguleerida; Mõistab teiste vaatenurka ja väljendab empaatiat; oskab küsida abi enda jaoks emotsionaalselt keerulises olukorras; tõlgendab nii enda kui teiste ebaedu õppimismomendina.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Metatunnetus	Täiskasvanu suunamisel mõtleb lahenduskäigule ja tegevusplaanile tuttavates olukordades (nt raha kasutamisel, ettevõtluslaada osalemisel), hindab enda sooritust, vajadusel teeb muudatusi; kirjeldab oma hetkeolukorda ja õppimise tulemusel toimunud arengut, arutleb õnnestumiste ja ebaõnnestumiste põhjuste üle erinevaid olusid (nt aeg, suhted, motivatsioon) arvesse võttes.
Loovus	Leiab nähtuste vahelisi seoseid ja erinevaid seostamise aluseid. Sobitab erinevaid teadmisi ja pakub mitmeid lahendusviise.
Probleemi-lahendus	Tunneb iseseisvalt ära ja sõnastab probleeme, arutleb põhjuste üle isikliku kogemuse põhjal ja pakub/võrdleb probleemide lahendamiseks lihtsamaid viise. Õpetaja suunamisel selgitab lahenduskäiku, sh enda võimalusi ning hindab lahenduse tulemuslikkust ja sobivust. Lahendab iseseisvalt jõukohaseid probleeme.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Planeerimine	Juhendamisel kavandab ja järjestab tegevusi eesmärgi saavutamiseks, planeerib eesmärgipäraselt kohta, aega ja vahendeid, sh raha. Põhjustab tegevuste järjestust.
Teadusmõisteline mõtlemine	Eristab tavakogemusel põhinevat ja teaduslikku teadmist ettevõtluse ja ettevõtlikkuse kontekstis. Õpetaja suunamisel analüüsib, millal on kumbagi neist kohane kasutada. Seostab õpitud ja kannab teadmisi üle ühest valdkonnast teise.
Eetika ja väärtuspõhisus	Mõistab seaduste ja kokkulepitud väärtuste vajalikkust ühiskonna ning keskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks ja järgib neid. Mõistab, kuidas kokkulepped kujunevad, on valmis neid sõlmima. Märkab ja arutleb probleemide ja väärtuste üle ühiskonnas ja looduskeskkonnas. Tegutsedes pöörab tähelepanu teiste olendite ja keskkonna heaolule.
Algatamine ja kaasamine	Teeb ettepanekuid ja näitab üles aktiivsust aja ja tegevuste planeerimisel (nt esinejate kutsumine, laadad, oksjonid, heategevus, klassiekskursioonid jm) kooli ja kogukonna tasandil, vajadusel täiskasvanu suunamisel. Kaasab tegevustesse teisi.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Suhtlusoskus	Täiskasvanu juhendamisel: teab, kuidas käituda erinevates olukordades; märkab ja tõlgendab sotsiaalset infot ja oskab sobivalt reageerida; märkab emotsioonide ja suhtlemise vahelisi seoseid; suhtleb kohaselt erinevates keskkondades (veeb, telefon, näost näkku suhtlemine); valib konteksti sobiva suhtlemisviisi; leiab teiste käitumisele erinevaid selgitusi.
Koostööoskus	Tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest grupis või võrgustikus, arvestab teistega. Täidab grupis eri rolle. Mõistab ja selgitab ühistegevuse eeliseid üksinda tegutsemise ees. Ütleb välja oma seisukohti ja põhjustab neid, arvestades suhtlemise head tava.
Kultuuri mõistmine	Väärtustab kultuurilisi erinevusi ja teab, et inimeste vaheline väline erinevus ei tähenda alati seesmist erinevust. Valib sobivad suhtlemis- ja käitumisviisid. Teostab ennast kultuuri kandja ja kujundajana.
Keskkonna mõistmine	Teab ettevõtluse võimalusi erinevates kontekstides.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Turualased teadmised ja oskused	Saab lihtsustud kujul aru turgude toimimisest ja tunneb ettevõtluse põhimõisteid.
Finantsalased teadmised ja oskused	Tunneb ressursi mõistet majanduse kontekstis. Mõistab majandusringlust ja maksusüsteemi, tunneb finantsteenuste liike.

Muusika, I kooliaste

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Arenguuskumus	Tahab/püüab lahendada enda jaoks keerukamaid ülesandeid; on enamasti lahendusi otsides püsiv. Kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ning on ettevõtlik ise saateid välja mõtlema.
Autonoomne motivatsioon	Oskab suunamisel või iseseisvalt põhjendada oma tegevuste väärtust ja olulisust, suudab püsida ka enda jaoks keerukate või igavate tegevuste ja ülesannete juures. Õpib laulusõnad ja püsib rütmis.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Emotsioonidega toimetulek	Teadvustab oma emotsioone; kasutab kohaseid viise nendega toimetulekuks; oskab küsida abi. Tabab ka muusika meeleolu ja oskab seda väljendada.
Metatunnetus	Mõtleb probleeme lahendades ka sellele, kuidas ta seda lahendab; kirjeldab oma arengut. Soovib esineda
Loovus	Märkab nähtuste vahelisi seoseid ja erinevaid seostamise aluseid. Otsib erinevaid viise probleemi lahendamiseks või esinemiseks klassis või lapsevanematele, loob lihtsamaid kaasmänge. Praktiline loovtegevus, näiteks bänd, <i>playbox</i> , omalooming (muusikaline liikumine, dramatiseering, muusika kuulamine jne)
Probleemi-lahendus	Suunamisel tunneb ära probleeme, kirjeldab neid ja otsib lahendusviise. Leiab erinevaid vahendeid loo karakteristika väljendamiseks.
Planeerimine	Juhendamisel kavandab ja järjestab tegevusi lihtsama eesmärgi saavutamiseks, planeerib selleks aega ja vahendeid. Oskab kaaslastega esitada omanäoliselt mõne laulu või muusikapala.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Teadusmõisteline mõtlemine	Kujunev oskus eristada tavakogemusel põhinevat ja teaduslikku teadmist. Mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ning rakendab muusikalisi oskussõnu ning rakendab neid pillimängus.
Eetika ja väärtuspõhisus	Teab kokkuleppeid ühiskonna ning keskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks ja järgib neid. Suunamisel pöörab tähelepanu looduskeskkonnas (rütmipillide meisterdamine) ja ühiskonnas kerkivatele probleemidele ja on huvitatud nende üle arutlemisest (heategevuslikud ja toetuseks mõeldud kontserdid). Tegutsedes pöörab tähelepanu teiste olendite ja keskkonna heaolule.
Algatamine ja kaasamine	Teeb ettepanekuid ja näitab üles aktiivsust. Kaasab tegevustesse teisi. Praktiline loovtegevus, näiteks bänd, <i>playbox</i> , omalooming (muusikaline liikumine, dramatiseering, muusika kuulamine jne)
Suhtlusoskus	Märkab ja tõlgendab sotsiaalset infot ja oskab sobivalt reageerida; oskab tõlgendada teiste emotsioone; teha suhtlemisel teiste käitumisele kohaseid omistusi, mõistab nalja ja oskab nalja teha; käitub prosotsiaalselt. Püüab rääkida heliteostest, kunstistiilidest, -ajastutest jms, kasutades kirjelduses nii korrektset emakeelt kui ka ainespetsiifilist terminoloogiat.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Koostööoskus	Tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest grupis, arvestab teistega. Täidab grupis eri rolle. / mõistab ühistegevuse vajadust; väljendab kaaslaste valikul isiklikku eelistust; oskab välja tuua põhjused kaaslaste valikul; arvestab kaaslaste vajaduste ja võimalustega ühistegevuses.
Kultuuri mõistmine	Väärtustab kultuurilisi erinevusi ja teab, et inimeste vaheline väline erinevus ei tähenda alati seesmist erinevust. Valib sobivad suhtlemis- ja käitumisviisid. Väärtustab uuenduslikke ning loovaid lahendusi
Keskkonna mõistmine	Saab aru, mis on ettevõtlus ja kes on ettevõtja, toetub muusikas individuaal- ja rühmatööle, seob uurimuslikud ning probleemipõhised ülesanded ja õpitava nüüdisaegse igapäeva eluga. Mõistab, et muusiku töö on raske, nõuab harjutamist, see ei ole alati edukas ning igapäevaselt kindel.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Turualased teadmised ja oskused	Mõistab töö, mängu ja vaba aja mõisteid, kasutab lihtsaid matemaatikateadmisi reaalses kontekstis. Õpib tegevust planeerima ja analüüsima, vastutama töö ja tulemuse eest. Tutvub valdkonnaga seotud elukutsete ning institutsioonidega. Püüab mõista, kuidas muusikud oma muusika kasutamise eest tasu teenivad.
Finantsalased teadmised ja oskused	Saab aru omahinna kujunemisest, sh selle sõltuvusest materjali kulust, töö tegemiseks kuluvast ajast, masstoodanguna ja ise tehtud toote hinna ja omapära erinevusest.

Muusika, II kooliaste

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Arenguuskumus	Teab, et muusikalist võimekust ja loovust on võimalik arendada läbi järjekindla pingutust nõudva õppimise ja tegevuse tulemusel. Lahendab enda jaoks keerukamaid ülesandeid; julgeb muusikaga tegelemisel katsetada, eksida ja on erinevaid lahendusi otsides püsiv/järjekindel. Teab, et hea tulemuse nimel peavad pingutama ka parimad.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Autonoomne motivatsioon	Oskab õpetaja abiga mõtestada muusikalise tegevuse vajalikkust. Oskab põhjendada ja väärtustada oma muusikalist tegevust, mille tulemusena peab seda oluliseks ja huvitavaks; mõistab, miks on vajalik muusikalise kirjaoskuse omandamine, et jõuda musitseerides emotsioone pakkuva tulemuseni. Seab endale koostöös õpetajaga kaugemaid eesmärke muusikalises tegevuses ja mõistab, miks see on talle vajalik.
Meisterlikkusele suunatus	Seab muusikas endale saavutuseesmärke, mis on suunatud paremaks saamisele. Tahab õpitud paremini mõista, teadmisi ja oskusi laulude ja pillilugude esitamisel rakendada. Oskab õpetaja abiga muusikat võimalikult heal tasemel esitada ja kuulata, seda paremini mõista lähtuvalt omandatud muusikalises kirjaoskusest ja teadmistest.
Emotsioonidega toimetulek	Oskab oma emotsioone ära tunda ja vajadusel reguleerida. Oluline on muusikat esitades oma emotsioone vastavalt olukorrale väljendada. (Näiteks esinemistel koolikaaslaste ees on tähtis saada üle üleliigsest pabistamisest, närveerimisest. Annab endale aru, et muusika esitamisel on vajalik väljendada oma emotsioone lähtuvalt

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

	teose sisust ja meeleolust). Oskab hinnata ka kaasõpilaste esinemist ja väljendatavaid emotsioone, nende tundemailma. Oskab reguleerida oma emotsioone klassitunnis igas olukorras (ka juhul, kui miski ei õnnestu) ja mõistab teiste tundeid, väljendab empaatiat.
Metatunnetus	Oskab jälgida oma mõtlemist ja tegutsemist ning suudab oma tegutsemisstrateegiaid suunata. Õpetaja suunamisel mõtleb oma tegevusplaanide üle, oskab arutleda oma õnnestumiste ja ebaõnnestumiste põhjuste üle (nt loovtöö planeerimisel, referaadi koostamisel, kontrolltööks valmistumisel jm). Hindab enda sooritust, õppimise tulemusel toimunud arengut (nt laulu või pilliloo esitamisel)..
Loovus	Oskab leida nähtuste, teadmiste ja ideede vahel seoseid ja sarnasusi; genereerida ideid ja lahendusi; kombineerida eri valdkondade teadmisi ja põhjendada tekkiva terviku kasulikkust. (Nt rakendab teadmisi emakeelest, muusikateose loomisel kasutab digivahendeid jm). Omab eelteadmisi ja oskusi, mille pinnalt loovust rakendada. (muusikaline kirjaoskus, muusikaline oskussõnavara jne) Pakub välja teistele ootamatuid ja uudseid lahendusi (Nt omaloomingulise rütmilise kaasmängu, rütmikaanoni, laulu, pilliloo loomisel).

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Probleemi-lahendus	Tunneb iseseisvalt ära ja sõnastab probleeme, arutleb isikliku kogemuse põhjal põhjuste üle; pakub probleemide lahendamiseks lihtsamaid viise. (Nt õpilane valis esitamiseks liiga suure ulatusega ja keerulise laulu). Õpetaja suunamisel selgitab lahenduskäiku ja pakub probleemi lahendamiseks lihtsamaid viise (s.t. õpetaja suunamisel valib õppimiseks lihtsama laulu).
Planeerimine	Kavandab ja järjestab õpetaja juhendamisel tegevusi eesmärgi saavutamiseks. (Nt millal ja kui palju on enne esinemist vaja teha proove; kui palju peab kodus iseseisvalt harjutama ja õppima). Planeerib koos juhendajaga eesmärgipäraselt kohta, aega ja vahendeid (nt praktilise loovtöö planeerimine või millal käia kontserdil ja millal kirjutada sellest valmis elamusjutt).
Teadusmõisteline mõtlemine	On teadlik muusikatööstuse rollist majanduses. Tunnetab muusikaajaloos muusikastiilide seoseid ühiskonnas toimuvate protsessidega. Õpetaja suunamisel õpib kuulama erinevatel aegadel ja erinevate rahvaste kultuuris loodud muusikat ning lähtuvalt helikeelest selle üle arutlema.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Eetika ja väärtuspõhisus	Oskab tegutseda teisi arvestavalt ja keskkonda väärtustavalt, pidades oluliseks õiglust, ausust, hoolivust. Nt meie ümbritsevat keskkonda ei risustata tervist kahjustava müraga. Siin kehtib mõte: „Muusika algab vaikusest“. Mõistab lubaduste andmisel nende täitmise kohustust. Oskab hinnata oma tegevuse mõju ja tagajärgi. Mõistab, et jätkusuutlikkus on ülimuslik ettevõtlikkuse suhtes (nt laulupidude protsess ja nende jätkusuutlikkus).
Algatamine ja kaasamine	Näitab üles aktiivsust tegevuste algatamisel ja kaaslaste kaasamisel. Näiteks tuleb välja ettepanekuga, millist laulu laulda, kellega laulda, kuidas laulda. Klassivälises töös (koorides, muusikaringides osaledes) pakub välja ideid ja algatab täiskasvanu suunamisel laululaagrite korraldamiseks, esinemisteks nii oma koolis kui ka väljaspool kooli.
Suhtlusoskus	Tuleb toime erinevates sotsiaalsetes olukordades. Märkab ja tõlgendab sotsiaalset infot ja oskab sobival reageerida. Muusikatunnis teab, millal kontakti võtta ja vestlust algatada, millal aktiivselt kuulata. Teab, kuidas suhelda suuliselt silmast-silma või telefoni teel, kirjalikult ja digitaalselt (muusikatunnis õpilasena, klassivälises töös koorilauljana, solistina, vokaalansambli liikmena, pilliringi liikmena jm). Seega valib konteksti sobiva suhtlemisviisi.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Koostööoskus	Tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest grupis (klass, koor, ansambel), arvestab teistega. Teadvustab, et ta on meeskonna edukal toimimisel oluline lüli. Arvestab grupis suhtlemise head tava.
Kultuuri mõistmine	Eesti regilaulu ja uuema rahvalaulu esitamise kaudu omandab teadmisi eesti folkloori kohta. Teostab ennast seeläbi kultuuri kandjana. Samuti kuulab erinevaid rahvamuusika esitusi ja tänapäeva eesti folkmuusika esitajaid. Osaleb kultuurikandjana laulu- ja tantsupeo protsessis, väärtustab seda (klassiväliselt: koor, tantsurühm). Oskab käituda ja suhelda sobival meie kultuuriruumile. Väärtustab kultuurilisi erinevusi läbi teiste rahvaste muusika õppimise.
Keskkonna mõistmine	Arutleb oma kogukonna ja maailma võimaluste ja väljakutsete üle. Teab, et ka väikesest Eestist on maailmas esile tõusnud mitmeid andekaid ja ettevõtlikke muusikuid ja heliloojaid.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Turualased teadmised ja oskused	Mõistab enda õigustest ja kohustustest muusika tarbijana. (Nt teab, et kui läheb kontserdile, siis ostab pileti. Artistidele, kes esinevad, on see töö, mille eest saadakse töötasu).
Finantsalased teadmised ja oskused	Omab lihtsustatud ettekujutust kontserdi piletihinna kujunemisest.

Muusika, III kooliaste

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Arenguuskumus	Teab, et muusikalist võimekust, loovust ja oskusi on võimalik arendada läbi järjekindla pingutust nõudva õppimise ja tegevuse tulemusel. Lahendab enda jaoks keerukamaid ülesandeid, soovib ennast proovile panna; julgeb muusikaga tegelemisel katsetada, eksida ja vigadest õppida; on erinevaid lahendusi otsides püsiv/järjekindel. Teab, et hea tulemuse nimel peavad pingutama ka parimad.
Autonoomne motivatsioon	Oskab iseseisvalt mõtestada muusikalise tegevuse vajalikkust. Oskab põhjendada ja väärtustada oma muusikalist tegevust, mille tulemusena peab seda oluliseks ja huvitavaks; Mõistab, miks on vajalik muusikalise kirjaoskuse omandamine, et jõuda musitseerides emotsioone pakkuva tulemuseni; Suudab püsida enda jaoks raskete või igavate ülesannete juures. Seab endale koostöös õpetajaga kaugemaid eesmärke muusikalises tegevuses ja mõistab, miks see on talle vajalik.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Meisterlikkusele suunatus	Seab muusikas endale saavutuseesmärke, mis on suunatud paremaks saamisele. Tahab õpitud paremini mõista, teadmisi ja oskusi laulude ja pillilugude esitamisel rakendada. Oskab õpetaja abiga muusikat võimalikult heal tasemel esitada ja kuulata, seda paremini mõista lähtuvalt omandatud muusikalisest kirjaoskusest ja teadmistest.
Emotsioonidega toimetulek	Oskab eakohaselt oma emotsioone ära tunda ja vajadusel reguleerida. Oluline on muusikat esitades oma emotsioone vastavalt olukorrale väljendada. (Näiteks esinemistel koolikaaslaste ees on tähtis saada üle üleliigsest pabistamisest, närveerimisest. Annab endale aru, et muusika esitamisel on vajalik väljendada oma emotsioone lähtuvalt teose sisust ja meeolust). Oskab hinnata ka kaasõpilaste esinemist ja väljendatavaid emotsioone, nende tundemailma. Täiskasvanu

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

	suunamisel: oskab reguleerida oma emotsioone klassitunnis igas olukorras (ka juhul, kui miski ei õnnestu) ja mõistab teiste tundeid, väljendab empaatiat.
Metatunnetus	Oskab jälgida oma mõtlemist ja tegutsemist ning suudab oma tegutsemisstrateegiaid suunata. Õpetaja suunamisel mõtleb oma tegevusplaanide üle, oskab arutleda oma õnnestumiste ja ebaõnnestumiste põhjuste üle, vajadusel korrigeerib oma lähenemisviisi (nt loovtöö planeerimisel, referaadi koostamisel, muusikaliseks projektiks valmistumisel jm). Hindab enda sooritust, õppimise tulemusel toimunud arengut (nt laulu või pilliloo esitamisel).
Loovus	Oskab leida nähtuste, teadmiste ja ideede vahel seoseid ja sarnasusi; genereerida ideid ja lahendusi; kombineerida eri valdkondade teadmisi ja põhjendada tekkiva terviku kasulikkust. (Nt rakendab teadmisi emakeelest, muusikateose loomisel kasutab digivahendeid jm). Omab eelteadmisi ja oskusi, mille pinnalt loovust rakendada. (muusikaline kirjaoskus, muusikaline oskussõnavara jne) Pakub välja teistele ootamatuid ja uudseid lahendusi (Nt omaloomingulise rütmilise kaasmängu, rütmikaanoni, laulu, pilliloo loomisel).

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Probleemi-lahendus	Tunneb õpetaja suunamisel ära halvasti defineeritud probleeme. Arutleb iseseisvalt probleemi põhjuste üle, arutleb isikliku kogemuse põhjal põhjuste üle; pakub probleemide lahendamiseks lahenduskäike. (Nt õpilane valis esitamiseks liiga suure ulatusega ja keerulise laulu või ka üle jõu osutunud instrumentaalmuusika pala). Õpetaja suunamisel selgitab lahenduskäiku ja pakub probleemi lahendamiseks lihtsamaid viise (s.t. õpetaja suunamisel valib õppimiseks lihtsama laulu).
Planeerimine	Planeerib koos juhendajaga eesmärgipäraselt kohta, aega ja vahendeid (nt praktilise loovtöö planeerimine või millal käia kontserdil ja millal kirjutada sellest valmis elamusjutt). Seab kaugemaid eesmärke ja kavandab nende poole liikumist.
Teadusmõisteline mõtlemine	Eristab tavakogemusel põhinevat ja teaduslikku teadmist. Seostab õpitud ja kannab teadmisi ühest valdkonnast teise. (Nt Ettevõtlikkuse ja ettevõtluse kontekstis on teadlik muusikatööstuse rollist majanduses. Tunnetab muusikaajaloos muusikastiilide seoseid ühiskonnas toimuvate protsessidega. Õpetaja suunamisel kuulab erinevatel aegadel ja erinevate

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

	rahvaste kultuuris loodud muusikat ning lähtuvalt helikeelest on valmis selle üle arutlema).
Eetika ja väärtuspõhisus	Mõistab kokkulepitud seadusi ja väärtusi ühiskonna ning keskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks ja järgib neid. Oskab tegutseda teisi arvestavalt ja keskkonda väärtustavalt, pidades oluliseks õiglust, ausust, hoolivust. Nt teab, et meie ümbritsevat keskkonda ei risustata tervist kahjustava müraga. Järgib mõtet: „Muusika algab vaikusest“. Mõistab lubaduste andmisel nende täitmise kohustust. Oskab hinnata oma tegevuse mõju ja tagajärgi. Mõistab, et jätkusuutlikkus on ülimuslik ettevõtlikkuse suhtes (nt laulupidude protsess ja nende jätkusuutlikkus).
Algatamine ja kaasamine	Näitab üles aktiivsust tegevuste algatamisel ja kaaslaste kaasamisel otsustusprotsessides. (Nt tuleb välja ettepanekuga, millist muusikaüritust koolis korraldada, millist laulu kontserdiks ette valmistada, kellega laulda, kuidas laulda. Klassivälises töös (koorides, muusikaringides osaledes) pakub välja ideid ja algatab täiskasvanu suunamisel laululaagrite korraldamiseks, esinemisteks nii oma koolis kui ka väljaspool kooli).

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Suhtlusoskus	Tuleb toime ja teab täiskasvanu juhendamisel, kuidas käituda erinevates sotsiaalsetes olukordades. Märkab ja tõlgendab sotsiaalset infot ja oskab sobivalt reageerida. Nt oskab valida kohase käitumisviisi kontserdil, muusikaetendusel. Muusikatunnis teab, millal kontakti võtta ja vestlust algatada, millal aktiivselt kuulata. Teab lähtuvalt oma rollist, kuidas suhelda suuliselt silmast-silma või telefoni teel, kirjalikult ja digitaalselt (õpilasena, klassivälises töös koorilauljana, solistina, vokaalansambli liikmena, pilliringi liikmena jm). Seega valib konteksti sobiva suhtlemisviisi. Mõistab eakohast nalja ja oskab nalja teha.
Koostööoskus	Tegutseb koos teistega, vastutab enda tegevuse eest grupis (klass, koor, ansambel), arvestab teistega. Teadvustab, et ta on meeskonna edukal toimimisel oluline lüli. Valib kaaslasti vastavalt tegevuse eesmärgile (ansambli koosseisu valik), kui oskab töötada ka etteantud grupis (koolikooris). Arvestab grupis suhtlemise head tava.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Kultuuri mõistmine	Eesti regilaulu ja uuema rahvalaulu esitamise kaudu omandab teadmisi eesti folkloori kohta. Teostab ennast seeläbi kultuuri kandjana. Samuti kuulab erinevaid rahvamuusika esitusi ja tänapäeva eesti folkmuusika esitajaid. Teostab ennast kultuurikandja ja kujundajana laulu- ja tantsupeo protsessis, väärtustab seda (kooris, tantsurühmas). Oskab käituda ja suhelda sobivalt meie kultuuriruumile. Väärtustab kultuurilisi erinevusi läbi teiste rahvaste muusika õppimise.
Keskkonna mõistmine	Arutleb võimaluste ja väljakutsete üle oma kogukonnas, Eestis, maailmas. Teab, et ka väikesest Eestist on maailmas esile tõusnud mitmeid andekaid ja ettevõtlikke muusikuid ja heliloojaid. Tunneb oma kogukonnast sirgunud edukaid muusikategelasi Eestis.
Turualased teadmised ja oskused	Mõistab enda õigustest ja kohustustest muusika tarbijana. (Nt teab, et kui läheb kontserdile, siis ostab pileti. Artistidele, kes esinevad, on see töö, mille eest saadakse töötasu). Mõistab muusikatööstuse rolli majanduses. Oskab hinnata muusikatööstuse produkti, s. o. levimuusika toimimise allumist turumajanduse seadustele.
Finantsalased teadmised ja oskused	Mõistab majandusringlust ja maksusüsteemi. Nt Teab, kuidas kujuneb muusikatööstuses toodetud toote hind (CD-plaat) ja kuidas ja kelle vahel jagunevad plaadi müügist saadavad tulud. Teab, kuidas toimivad turumajanduse tingimustes Eesti Autorite Ühing, Eesti Fonogrammitootjate ühing ja Eesti Esitajate Liit. Omab lihtsustatud ettekujutust kontserdi piletihinna kujunemisest.

Käsitöö, II kooliaste

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Arenguuskumus	Teab, et käsitööoskus on kõigil arendatav, oleneb harjutamisest ja sobivate võtete omandamisest. Suhtub vigade tegemisse käsitöös kui õppimise loomulikku osasse; ebaõnnestumiste puhul muudab strateegiat, otsib abi või suurendab pingutust või keskendumist. Teab, et pingutamise tulemusel arenevad käsitöölased oskused, ning et pingutama peavad ka parimad.
Autonoomne motivatsioon	Oskab konkreetset käsitööoskust ja käsitöö alast tegevust mõtestada ja väärtustada; mõistab (oskab põhjendada), miks käsitööoskus on talle vajalik. Valib, otsustab ja põhjendab oma valikut, millist eset ja kuidas teha (õpetaja aitab teha jõukohaseid valikuid ja omandada vajalikud

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

	töövõtted), valitavad tööd on sellised, mis pakuvad pingutamise korral eduelamust ja rõõmu hakkamasaamisest. Õpetajale: autonoomset motivatsiooni toetab õiglane ja motiveeriv tagasiside, läbipaistvad hindamiskriteeriumid
Meisterlikkusele suunatus	Tahab saada oma käsitööoskustes ja käsitöö alastes teadmistes paremaks, märkab nii edusamme kui ka probleeme ja puudusi oma töödes, oskab neid sõnastada ja vajalikku abi küsida, kui ei suuda ise probleemi lahendada.
Emotsioonidega toimetulek	Tõlgendab halba emotsiooni tekitavat olukorda (nt kui kudumistöös tekitab viga, pettumus saadud hindest) võimalusena sellest midagi õppida (mida ma saan sellest õppida ja mida ma edasi teen). Väljendab kohaselt positiivseid emotsioone, nt ei kiitle teiste ees oma hästi väljatulnud tööga, analüüsib edusituatsioone emotsioone kõrvale jättes (miks mul läks hästi, mis aitas edu saavutada).
Metatunnetus	Käsitööga seotud ülesannet sooritama asudes mõtleb, kuidas ta seda teostab ja milliseid oskusi selleks vaja on; tegevuse ajal hindab, kuidas ta liigub oma eesmärgi suunas ja vajadusel teeb oma tegevustes muudatusi; hindab lõpptulemust (kuidas mul läks) ja õppimise tulemusel toimunud arengut.
Loovus	Oskab tegutseda olukordades, kus on vaja pakkuda mitmeid erinevaid lahendusi (sh uudseid), kui ka olukordades, kus vaja töötada ühe optimaalse lahenduse leidmiseks (nt kuidas säästlikult materjale kasutada).

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Probleemi-lahendus	Tunneb ära ja määratleb probleemi (nt arvestasin materjali kulu vähem või rohkem, on mingi materjali suhtes allergiline), mõtleb välja erinevaid lahendusi (nt teha kampsuni asemel vest, valida allergikule sobiv lõng), valib sobiva lahenduse, lahendab ja hindab tulemust.
Planeerimine	Mõtleb ette läbi tegevuste, ressursikulu ja ohutud töövõtted: materjali valiku ja kulu, tööks kuluva aja ja oskused, juhendamise vajaduse, raha, töövahendid jm.
Teadusmõisteline mõtlemine	Arutleb käsitöö kui tootmisvormi osa üle majanduses, sh keskkonnasäästu, kvaliteedi, automatiseerimise ning töökohtade loomise aspekte.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Eetika ja väärtuspõhisus	Märkab enda ümber säästlikke ja vähemsäästlikke lahendusi, nt jäätmete sorteerimine, taas- ja säästlik kasutus, pakub välja võimalusi keskkonnasõbralikeks lahendusteks. Teeb tarbimisel teadlikke valikuid, nt kasutab keskkonnasäästlikult toodetud ja vastupidavaid materjale, ausa kaubanduse printsiipe järgivaid tooteid. Saab aru, mida autorikaitse tähendab ja teadvustab autorikaitse olulisust.
Algatamine ja kaasamine	Algatab tegevusi ja pakub välja erinevaid ideid ühistegevusteks, teisi õpilasi kaasates ning kokkuleppeid sõlmides.
Suhtlusoskus	Arendab eneseväljendusoskust enda loomingu või töö teistele esitlemisel, tehtud valikute põhjendamist, suutlikkust ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada.
Koostööoskus	Arvestab tööprotsessis teistega, nt teiste erineva töötempo, oskuste taseme puhul, toote või vahendite jagamisel. Mõistab, et käsitöölaline areng toimub erinevatel õpilastel erinevas tempos ja vajadusel aitab (selgitab) ja julgustab kaasõpilasi.
Kultuuri mõistmine	Uurib erinevate kihelkondade rahvariideid ning miks need on erinevaks kujunenud, rahvariide kandmisega seotud tavade kujunemise põhjuseid, võimalusel ka oma juuri (pärimist). Ajalugu: kirjeldab eluolu erinevusi maal ja linnas, sõja ja rahu ajal ning nende erinevusi minevikus ja nüüdisajal; Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Keskkonna mõistmine	Arutab, kuidas luua omakultuuri väärtustades sellele toetuvaid tooteid ja teenuseid; saab aru, et käsitöö on võimalus luua tooteid (või väärtusi) ja pakkuda teenuseid.
Turualased teadmised ja oskused	Mõistab isetehtud toodete väärtus.
Finantsalased teadmised ja oskused	Saab aru omahinna kujunemisest, sh selle sõltuvusest materjali kulust, töö tegemiseks kuluvast ajast, masstoodanguna ja ise tehtud kleidi hinna ja omapära erinevusest.

Tehnoloogiaõpetus, II kooliaste

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Arenguuskumus	Teab, et käeline võimekus on kõigil arendatav, mis vajab harjutamist ning õigete tövõtete omandamist; suhtub tehtud vigadesse tööprotsessis kui õppimise loomulikku osasse; ebaõnnestumiste puhul, analüüsib õpetaja abiga juhtunu põhjuseid ja viib sisse korrekture; on võimeline eakohaselt pingutama ja keskenduma; teab, et pingutamise tulemusel arenevad erinevad oskused.
Autonoomne motivatsioon	Suudab püsida tööprotsessis ja olla motiveeritud; On võimeline oma motivatsiooni tööprotsessis hoidma: mõtestada aina iseseisvamalt oma tegevusi isiklikult väärtuslike või olulistena; püsida ka raskete või igavate tööloikude juures, toetudes tegevuse (kaugema) eesmärgi mõistmisele.
Meisterlikkusele suunatus	Omab hoiakut saada oma tööskustes ja ainealastes teadmistes paremaks, märkab nii edusamme kui ka probleeme ja puudusi oma töödes, oskab õpetaja abiga neid sõnastada ja lahendada.
Loovus	Oskab probleemolukordades välja pakkuda alternatiivse lahenduse ja seda õpetaja abiga hinnata; Oskab õpetaja abiga luua seoseid erinevate teadmiste kasutamiseks tööprotsessis.
Probleemi-lahendus	Tunneb ära ja määratleb probleemi (nt arvestasin materjali kulu valesti), mõtleb õpetaja abiga välja erinevaid lahendusi (nt mõõta uus materjal), valib sobiva lahenduse, viib selle ellu ja hindab tulemust.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Planeerimine	Oskab õpetaja abiga planeerida tegevusi, ressursikulu ja ohutuid tövõtteid: materjali valik ja kulu, tööks kuluva aeg ja oskused, juhendamise vajadus, raha, töövahendid jm.
Teadusmõisteline mõtlemine	Oskab eristada kogemust ning õppeaines õpitud teadmist; Oskab õpetaja abiga siduda enda kogemust õpitud teadmistega ning neid tööprotsessis rakendada. Näiteks õpib üha enam kasutama üldtehnilist sõnavara.
Metatunnetus	Praktilist tööd sooritama asudes suudab õpetaja suunamisel mõelda, kuidas ta praktilist tööd teostab; tegevuse ajal suudab hinnata, kas ta liigub oma eesmärgi suunas ja vajadusel peatab tegevuse ja otsib abi korrekture sisse viimiseks; õpib enda töö

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

	lõpptulemust hindama (kuidas mul läks?).
Emotsioonidega toimetulek	Märkab enda ja teiste emotsioone ning oskab neid õpetaja abiga ära tunda. Oskab õpetaja abiga oma halba emotsiooni tekkinud olukorras eakohaselt ohjata ja nendest üle saada: näiteks ei heitu kohe tööprotsessis tekkinud veast, vaid püüab tekkinud viga tööprotsessis parandada või küsib õpetajalt abi lahenduste leidmiseks. On suuteline võtma tööprotsessi kordamist kui harjutamisvõimalust, mitte kui karistust halvasti väljatulnud töö eest. Oskab oma ja teiste tööst rõõmu tunda ja oskab seda eakohaselt väljendada.
Algatamine ja kaasamine	Suudab alustada iseseisvat praktilist tööd. On võimeline algatama ja olema kaasatud klassi- ja kooliastmetasandi ühistegevustes.
Suhtlusoskus	Omab eneseväljendusoskust enda loomingu või töö teistele esitlemisel, tehtud valikute põhjendamisel; suudab ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada.
Koostööoskus	Oskab töötada tulemuslikult grupis, täites seal erinevaid ülesandeid. Mõistab ja oskab hinnata grupis töötamise eeliseid.
Kultuuri mõistmine	Õpib tundma ja hindama teisi rahvaid läbi nende esemelise kultuuri tundmaõppimise. Näiteks läbi slaavipärase puulusika valmistamise.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Keskkonna mõistmine	Mõistab loodusressursside piiratust ja omab hoiakut luua väärtust ka taaskasutatavatest materjalidest. Suhtub säästlikult materjalidesse ja kasutab neid maksimaalselt ära. Teab, et ka jääkmaterjal on väärtuslik ja oskab jääke sorteerida. Näiteks teab, et metallijääke saab koguda ja raha eest taaskasutusse anda.
Turualased teadmised ja oskused	Teab enda lihtsamaid õigusi ja kohustusi tarbijana. Saab aru, mis on ostmine, tootmine, teenuste osutamine ja müük. Mõistab isetehtud toodete väärtust.
Finantsalased teadmised ja oskused	Oskab teha lihtsamat kalkulatsioon materjalide soetamiseks. Saab aru omahinna kujunemisest, sh selle sõltuvusest materjali kulust, töö tegemiseks kuluvast ajast. Teab masstoodangu ja ise tehtud käsitöö hinnaerinevuse kujunemist.
Eetika ja väärtuspõhisus	Mõistab seaduste ja kokkulepitud väärtuste vajalikkust õppetöös ja järgib neid (näiteks tööohutusreeglid). Kasutab ja

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

	hoiab töövahendeid heaperemehelikult. Mõistab, kuidas kokkulepped kujunevad, on valmis neid sõlmima. Märkab ja arutleb probleemide ja väärtuste üle ühiskonnas ja looduskeskkonnas. Tegutsedes pöörab tähelepanu ohutustehnikale ja keskkonna heaolule.
--	---

Tehnoloogiaõpetus, III kooliaste

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Arenguuskumus	On võimeline lahendama ka enda jaoks keerukamaid tehnilisi ülesandeid; näitab üles püsivust esemete disainimisel ja nende valmistamistehnoloogiate otsimisel ja valimisel; oskab õppida enda ja teiste vigadest.
Autonoomne motivatsioon	Oskab iseseisvalt oma motivatsiooni tööprotsessis suunata: põhjendab oma tegevuste väärtust, lähtudes enda lähematest ja kaugematest eesmärkidest; Suudab püsida enda jaoks raskete või keeruliste tegevuste ja ülesannete juures.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Meisterlikkusele suunatus	Omab hoiakut saada oma tööskestes ja ainealastes teadmistes paremaks, märkab nii edusamme kui ka probleeme ja puudusi oma töödes, oskab iseseisvalt neid sõnastada ja lahendada;
Loovus	Oskab probleemolukordades välja pakkuda mitmeid erinevaid lahendusi ja neid hinnata. Oskab luua seoseid erinevate teadmiste kasutamiseks tööprotsessis.
Probleemi-lahendus	Tunneb ära ja määratleb probleemi (nt arvestasin materjali kulu valesti), mõtleb välja erinevaid lahendusi (nt mõõta uus materjal), valib sobiva lahenduse, viib selle ellu ja hindab tulemust.
Planeerimine	Oskab iseseisvalt planeerida tegevusi, ressursikulu ja ohutuid töövõtteid: materjali valik ja kulu, tööks kuluva aeg ja oskused, juhendamise vajadus, raha, töövahendid jm.
Teadusmõisteline mõtlemine	Oskab eristada kogemust ning õppeaines õpitud teadmist. Oskab siduda enda kogemust õpitud teadmistega ning neid tööprotsessis rakendada. Näiteks õpib üha enam kasutama üldtehnilist sõnavara.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" ainekava

Metatunnetus	Praktilist tööd sooritama asudes mõtleb, kuidas ta seda teostab; tegevuse ajal hindab, kuidas ta liigub oma eesmärgi suunas ja vajadusel peatab tegevuse ja viib sisse korrektoori; hindab lõpptulemust (kuidas mul läks).
Emotsioonidega toimetulek	Märkab enda ja teiste emotsioone ning oskab neid ära tunda. Oskab oma halba emotsiooni tekkinud olukorras eakohaselt ohjata ja nendest üle saada. On suuteline võtma tööprotsessi kordamist normaalse õppeprotsessina. Oskab küsida abi emotsionaalselt keeruliste olukordade lahendamiseks.
Algatamine ja kaasamine	Teeb ettepanekuid, algatab tegevusi, näitab üles aktiivsust ja osaleb otsustusprotsessides kooli tasandil. Näiteks on aktiivne kooli Jõululaada korraldamises. Suudab kaasata ühistegevustesse teisi õpilasi. Juhendamisel jagab rolle vastavalt kaaslaste huvidele, soovidele ja tegevuse eesmärkidele. Väärtustab kaaslaste erinevusi.
Suhtlusoskus	Omab eneseväljendusoskust enda loominguga või töö teistele esitlemisel, tehtud valikute põhjendamisel; suudab ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada.

Maatriksi komponent	Seose kirjeldus
Koostööoskus	Tegutseb rühmatöös koos teistega, vastutab enda tegevuse eest grupis või võrgustikus, arvestab teistega. Suudab täita grupis eri rolle, vastutab enda otsuste ja tegevuste eest ning liidri rollis lahendab erinevaid olukordi ja erimeelsusi. Valib teadlikult kaaslaste vastavalt tegevuse eesmärgile, kuid oskab töötada ka etteantud grupis. Arvestab kaaslaste erinevate omadustega ühise eesmärgi saavutamisel. Peab kaaslaste panust väärtuslikuks; tunnustab kaaslast. Vastutab oma tegevuse eest.
Kultuuri mõistmine	Oskab mõista ja hinnata eri kultuuride esemete erinevusi ja sarnasusi ning leida õpetaja abiga seoseid nende kujunemisest. Omab tolerantset hoiakut enda ja teist rahvaste käsitöökultuuri suhtes.
Keskkonna mõistmine	Mõistab loodusressursside piiratust ja omab hoiakut luua väärtust ka taaskasutatavatest materjalidest. Suhtub säästlikult materjalidesse ja kasutab neid maksimaalselt ära. Teab, et ka jääkmaterjal on väärtuslik ja oskab jääke sorteerida. Näiteks teab, et metallijääke saab koguda ja raha eest taaskasutusse anda.

Pärnu Rääma Põhikooli valikõppeaine “Ettevõtlusõpetus” ainekava

Turualased teadmised ja oskused	Saab aru turgude toimimisest. Suunamisel/grupitööna oskab kavandada lihtsa turundusstrateegia oma toote turustamiseks näiteks kooli laadal.
Finantsalased teadmised ja oskused	Oskab teha kalkulatsioon toote valmistamiseks, mis eeldab erinevate materjalide soetamist. Mõistab, et tootmiskulud mõjutavad toote lõpphinda ja kulude madalal hoidmine võimaldab leida enam kliente.
Eetika ja väärtuspõhisus	Mõistab kokkulepitud seadusi ja väärtusi keskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks ja järgib neid. Valib ja kasutab oma töös materjale keskkonna jätkusuutlikust silmas pidades. Tegutseb jätkusuutlikkust arvestavalt ning saab aru, et jätkusuutlikkuse põhimõte on majanduse ja ettevõtluse suhtes ülim. Tegutsedes pöörab tähelepanu enda ja teiste ohutusele ja keskkonna heaolule.

Antud peatüki (“Ettevõtluspädevuse lõiming õppeainetes 1. kuni 3. kooliastmes”)

loomiseks kasutati dokumenti “Ettevõtluspädevuse maatriksi alapädevused õppeprotsessi

kirjelduses”, mis on leitav: [https://oppekava.innove.ee/wp-](https://oppekava.innove.ee/wp-content/uploads/sites/6/2018/09/Ettevotluspadevuse_maatriksi_alapadevused_oppeprotsessi_kirjelduses_2018.pdf)

[content/uploads/sites/6/2018/09/Ettevotluspadevuse_maatriksi_alapadevused_oppeprotsessi_kirjelduses_2018.pdf](https://oppekava.innove.ee/wp-content/uploads/sites/6/2018/09/Ettevotluspadevuse_maatriksi_alapadevused_oppeprotsessi_kirjelduses_2018.pdf).

Ainekava on kinnitatud õppenõukogus nr 6, 05.06.2019.

Ainekava on kinnitatud hoolekogus nr 4, 28.08.2019.